

ГАРЧИГ

1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА.....	3
1.1. Уурхайн жилийн хүчин чадал, горим ба ашиглалтын хугацаа	5
1.1.1. Уурхайн 2025 оны төлөвлөлт	5
2. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА.....	14
2.1. Байгаль орчин, нийгэм-эдийн засгийн төлөв байдлын товч танилцуулга.....	14
3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ	16
3.1. Төслийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийн товч тодорхойлолт.....	16
4. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ	18
5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	19
6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	23
7. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	24
8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	25
9. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	25
10. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	26
11. ХОГ, ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	31
12. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	35
13. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	38
14. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	40

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1. Төслийн талбайн булангийн цэгүүд	3
Хүснэгт 2. Тоног төхөөрөмжийн хувилбаруудын харьцуулалт	6
Хүснэгт 3. Төслийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөлөл.....	16
Хүснэгт 4. 2025 онд хэрэгжүүлэх Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зардал.....	18
Хүснэгт 5. Төслийн сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, арилгах, бууруулах арга хэмжээ.....	19
Хүснэгт 6. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	23
Хүснэгт 7. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	25
Хүснэгт 8. Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	26
Хүснэгт 9. Ангилан ялгах хог хаягдлууд	32
Хүснэгт 10. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө.....	33
Хүснэгт 11. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	35
Хүснэгт 12. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө.....	39
Хүснэгт 13. Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө.....	40

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1. Төслийн талбайн районы агаар, сансрын зураг	4
Зураг 2. Засварын газрын схем зураг.....	12
Зураг 3. Гадаад тээврийн замын маршрут	13
Зураг 4. Хог хаягдлын цэгийн шийдэл.....	32

1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Төслийн нэр: Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын нутагт орших “Хөтөл-Улаан” нэртэй хайлуур жоншны ордыг ил, далд аргаар ашиглах төсөл

Төслийн зорилго: Төсөл хэрэгжүүлэгч компани нь эх орондоо ашигт малтмалын хайгуул, эрэл-хайгуулын ажил эрхлэхийн зэрэгцээ ашигт малтмалын нөөцийг илрүүлэх, ашиглах үйл ажиллагааг явуулах гол зорилготой. Үүнийхээ зэрэгцээ байгаль орчныг нөхөн сэргээх, хамгаалах ажлыг Монгол улсын хуулийн дагуу мөрдлөг болгон хийж, байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх стандартыг баримтлан ажиллахыг эрхэмлэдэг.

Төсөл хэрэгжүүлэгчийн мэдээлэл. Дотоодын “Талст дисковери” ХХК, Улсын бүртгэлийн дугаар: 9011854786, регистрийн дугаар: 5872006.

Төсөл хэрэгжүүлэгчийн хаяг: Улаанбаатар хот, Хан-Уул дүүрэг, 11-р хороо, Ривер гарден, 405, 803 тоот. Утас: 9996-6101

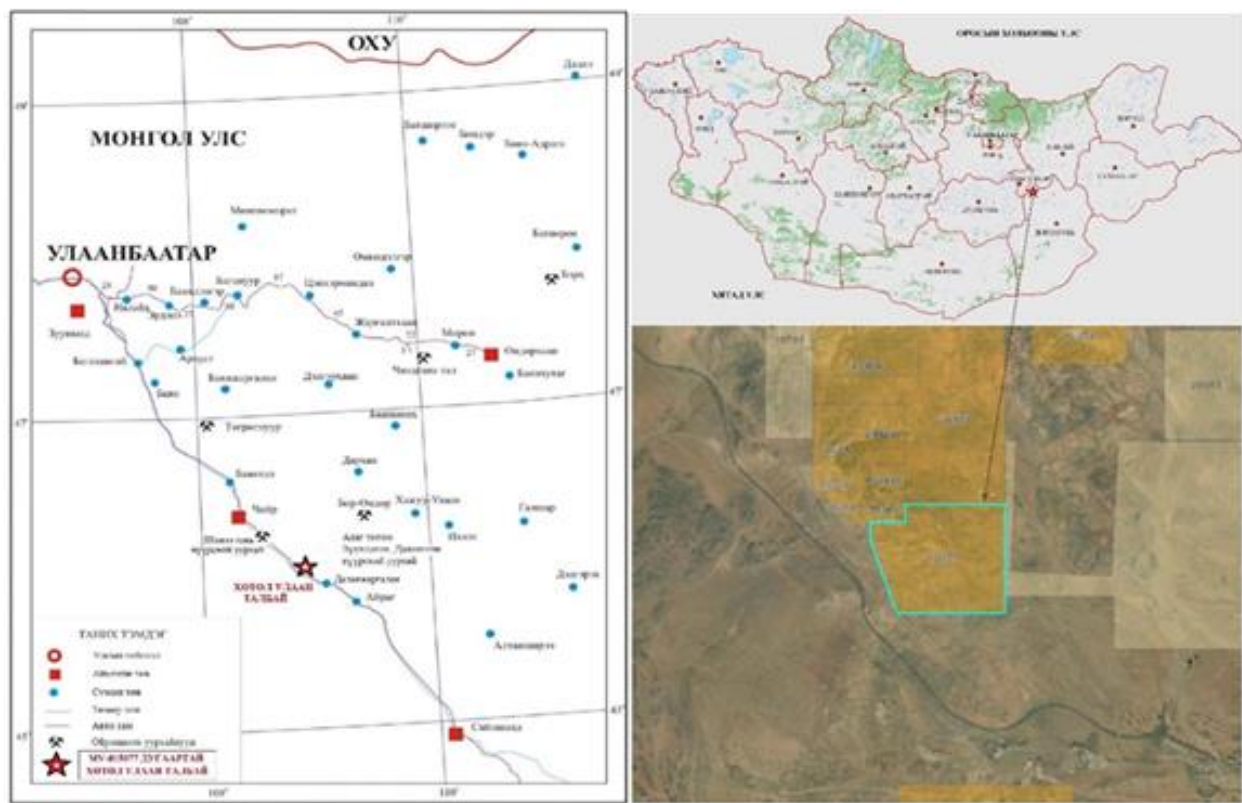
Тусгай зөвшөөрөл: Ашигт Малтмал, Газрын Тосны Газраас “Талст дисковери” ХХК-нд АМГТГ -ын даргын шийдвэрээр Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын нутагт Хөтөл-Улаан нэртэй газарт орших 354.67 гектар талбайд ашигт малтмалын ашиглалтын MV-015077 тоот тусгай зөвшөөрлийг 2039 оны 08 сарын 20-ний өдөр дуустал хугацаагаар буюу олгосон байна.

Төслийн байршил

“Хөтөл-Улаан” ашиглалтын талбай нь засаг захиргааны нэгжийн хувьд Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын нутагт байр зүйн L49-62 хавтгайн хэмжээнд Улаанбаатар хотоос баруун урд зүгт 280 км зайд, Даланжаргалан сумаас баруун хойд зүгт 25 км зайд, төмөр замын 25-р зөрлөгөөс баруун хойш 12 км зайд байрлана.

Хүснэгт 1. Төслийн талбайн булангийн цэгүүд

№	Тусгай зөвшөөрлийн дугаар	Талбайн хэмжээ, га	Уртраг			Өргөрөг		
			Градус	Минут	Секунд	Градус	Минут	Секунд
1	MV-015077	354.67	108°	50'	31.62''	46°	00'	1.65''
2			108°	49'	11.62''	46°	00'	1.65''
3			108°	48'	51.61''	46°	00'	41.65''
4			108°	48'	51.61''	46°	00'	51.66''
5			108°	49'	17.62''	46°	00'	51.66''
6			108°	49'	17.62''	46°	01'	1.65''

Зураг 1. Төслийн талбайн районы агаар, сансрын зураг

1.1. Уурхайн жилийн хүчин чадал, горим ба ашиглалтын хугацаа

1.1.1. Уурхайн 2025 оны төлөвлөлт

“Хөтөл улаан”-ы ордод 2025 онд Налуу гол ам 1-ын байршилд Хүдрийн биет III 3-С Блокын 11, Бл-12, Бл-13, Бл-14, Бл-15, III-4-С Блокын Бл-16-р хэсэгшилд олборлолтын улмаас гадаргад үүсэх шилжилтийн нөлөөлөл, ордын нөөц зэргэд тулгуурлан 2025 онд далд уурхайгаас эрдэсээр 18.21 мян.тн хүдэр, Ил уурхайгаас бага агуулгатай 4.93 мян.тн хүдэр олборлоно.

Далд уурхайн ашиглалтыг 65 м гүнд, ил уурхайн төлөвлөлтийг 1120-1245 м-ийн түвшинд явуулахаар төлөвлөж байна. Ордын уул техникийн нөхцөлийг харгалзан 0.95 м хүртэл зузаантай хүдрийн биетийг хоршоолох ашиглалтын системээр хүдрийн биетийг дэд давхраар нурааж олборлох ашиглалтын системээр явуулна.

“Талст дисковери” ХХК нь эдгээр хүдрийн биетүүдээс ил, далд уурхайгаас нийт 23.14 мян.тн хүдэр олборлохоор төлөвлөгөө боловсруулж байна.

“Хөтөл улаан”-ы хайлуур жоншны далд уурхай нь /газрын доорхи хэсэг газрын дээрх/ хэсгийн хүдрийн агуулах хоосон чулуулагийн овоолго, үйлдвэрийн барилга байгууламж бусад бусад барилга байгууламж /уурхайн тосгон, усан хангамж, цахилгаан хангамж, шахсан хийн хангамж, тэсрэх материалын агуулах, шатах тослох материалын агуулах, засвар механикийн хэсэг, инженерийн бусад байгууламж, холбооны байгууламж, ахуйн бохир ус зайлуулах байгууламж, замын хэсэг/-аас бүрдэнэ.

2025 онд Ил уурхайд 1-В-1 блокыг хайгуулын шугам 1-2 хооронд, далд уурхайн III-3-С Блокын 11, Бл-12, Бл-13.

“Хөтөл-Улаан” хайлуур жоншны уурхайн хил хязгаарыг В нөөцийг ашиглах хүрээнд дараах байдлаар явуулахаар тогтоов.

Хүдрийн биет -1 уурхай:

Уурхайн гүн 15-20 м буюу +1280м - ийн түвшин хүртэл, уурхайн урт 60-80м, өргөн дунджаар 45м бөгөөд уурхайн нийт талбайн хэмжээ 0.62 га бөгөөд хоёр уурхайн хэмжээнд нийт 1.20 га байна.

2025 оны хөрс хуулалт болон олборлолтын ажлыг үргэлжлүүлэн явуулна.

Уурхайн хил хязгаар дотор Хүдрийн биет-1 уурхайд 18.26 мян.м³ хөрс, үйлдвэрлэлийн нөөц 4.93 мян.тн хүдэр тус тус тооцоологдов.

Хөрс хуулалтын дундаж коэффициент Хүдрийн биет -2 уурхайд 3.1м³/тн байна.

№	Хөрс /мян.м ³ /	Геологийн нөөц Хүдэр /мян.тн/	Хүдрийн агуулга %	Кхх
1-р хүдрийн биет	1826	4.93	45	1,86

Уурхайн хил хязгаар доторх жоншны хүдрийн үйлдвэрлэлийн нөөц

Уурхайн хил хязгаар доторх хүдрийн биетийн унал нь 75-860, зузаан 2.39 - 3.1 м, дунджаар 2.74м зузаантай байна. Биетүүдийн гарш нь зарим хэсэгтээ дөрөвдөгчийн хурдсаар дарагдсан боловч харьцангуй бага юм.

Үйлдвэрийн нөөцийн тооцоонд жоншны биетийн ул, тааз, биетийн гаршийн гадаргууд гарсан хэсэг зэргээс бохирдох болон хаягдахаас гадна тээвэрлэлтээс хаягдана. Үйлдвэрлэлийн нөөцийг тооцоолохдоо ашиглалтын үеийн хүдрийн хаягдал болон бохирдол тооцох нормын дагуу авч төсөлд тусгав. Хүдрийн хаягдал болон бохирдол

тооцоход хүдрийн биетийн тогтоц, олборлолтын арга, олборлолтын хэмжээ зэргийг үндэслэв.

Тоног төхөөрөмжийн сонголт

Ил уурхайд ажиллах экскаваторын сонгохдоо манай оронд өргөнөөр хэрэглэгдэж байгаа Caterpillar, Hitachi, Komatsu зэрэг фирмийн 3.5 м³ утгуурын багтаамжтай экскаваторуудын үнэ ашиглалтын зардал, техникийн үзүүлэлт, хүчин чадал, засвар үйлчилгээний ажлын хурдан шуурхай байдал, найдвартай ажиллагаа зэрэг үзүүлэлтүүдийг харьцуулалт хийх аргаар сонголт хийв. Тоног төхөөрөмжийн хувилбаруудын харьцуулалтыг дараах хүснэгтэд үзүүлэв.

Хүснэгт 2. Тоног төхөөрөмжийн хувилбаруудын харьцуулалт

№	ЭКСКАВАТОРЫН МАРК	ҮЗҮҮЛЭЛТ	ҮНЭ /Сая.төг/	ЖИЛИЙН БҮТЭЭЛ /МЯН.ТН/	ШААРДЛАГАТАЙ ЭКСКАВАТОРЫН ТОО
2	Komatsu PC600-7 	E=2.2 м ³ R _y =12.8 м R _{y.max} =13.02 м H _{y.max} =11.8 м	600.0	580.5	1
3	Hitachi ZX-470L CH 	E=2.5 м ³ R _y =13.82 м R _{y.max} =14.1 м H _{y.max} =12.01 м	550.0	430.5	1
4	CAT 349E L	E=2.5 м ³ R _y =10.7 м R _{y.max} =12.9 м H _{y.max} =11.1 м	815.5	731.0	1

Ашиглалтын системийн элементүүд

Ордын талбайд тархсан дөрөвдөгчийн хурдсын зузаан 0 - 3 м, үүнээс үржил шимт хөрсийг 0.3 м зузаанаар хуулна. Хөрсний доголыг уурхайн эцсийн байдалд 15 м өндөртэй болгон нийлүүлэх ба ажлын талбайн өргөнийг 15м –ээр үлдээнэ. Хөрсний доголын өндөр, доголын налуу, ажлын талбайн өргөн зэрэг ашиглалтын системийн элементүүдийг тус ордын чулуулгийн физик-механикийн шинж чанар, экскаваторын утгалтын гүн, утгалт болон ачилт, тээвэрлэлтийн үеийн техник аюулгүйн дүрмийн шаардлагын дагуу дараах байдлаар авч төсөлд тусгав. Үүнд:

Уурхайн ажлын хэсэгт: Ажлын доголын өндөр - 5 м
Доголын хажуугийн налуу - 65
Ажлын талбайн хамгийн бага өргөн - 15 м байна.
Уурхайн хажуу хананы ерөнхий налуу - 360
Ажлын бус хэсэгт: Доголын өндөр 5 - 15м
Доголын налуу - 60

Тээврийн зурвасын өргөн – 8 м

Уурхайн хажуу хананы эцсийн налуу - 460.

Уурхайн хажуугийн тогтворжилт

“Хөтөл-Улаан” ордын хөрсний чулуулаг болон хүдэр нь босоодуу уналтай, дундаас дээш хатуулагтай юм. Геологийн тайланд тусгасанаар боржин чулуу нь бат бэх кварцжисан, цахиуржсан бүтэцтэй.

Ашиглалтын үед доголын хажуугийн налуу 60-65°, уурхайн хажуугийн ерөнхий налуу ашиглалтын эцсийн (2 жилийн) байдлаар ажлын хажууд 36 - 400, ажлын бус хажууд 49 - 60 байна. Энэ нь нормын дагуу гүн биш тогтоцтой ордын нөхцөлд тохирч байгаа болно.

Хөрсний чулуулгийн дийлэнх нь бат бэх боржин чулуулаг юм. Боржин чулуулгийн эзлэхүүн жин 3.2 тн/м³, чулуулгийн уналын өнцөг 56-64 бөгөөд хүдрийн биетийн уналтай давхацсан уналтай байгаа нь ашиглалтын явцад харьцангуй тогтвортой байх нөхцлийг бүрдүүлж байна.

Ил уурхайн ашиглалтын систем

Ордыг ашиглах уул-геологийн нөхцөл ба ашиглалтын системийн сонголт

Хөтөл-Улааны ордын талбай нь ерөнхийдөө дов толгодорхог газар болно. Газрын гадаргуугийн өндөржилт +1265 -1280м байна. Орд нь 0.8-3.1м зузаантай. Биетийн уналын өнцөг 56 - 64. Хүдрийн биетүүд нь 30м хүртэл гүнд тогтсон. Агуулагч чулуулаг нь харьцангуй бат бэх тогтоцтой, ан цав багатай, кварцжилт, цахиуржилтын хувиралтай зэрэг уул-техникийн нөхцөлтэй юм.

Уулын ажлыг ордын геологийн тогтоц, ашиглалтын технологи, уурхайн жилийн хүчин чадал, ордын ашиглалтын хэтийн төлөв байдал зэргийг үндэслэн тээвэртэй ашиглалтын системээр ашиглахаар сонгож авав.

Уурхайн хаягдал бохирдлын тооцоо

Хүдрийн хаягдлын тооцоо

Уурхайн хил хязгаар доторхи хүдрийн биетүүдийн урт Биет -1 нь 60-80м, гүн 10-15м, биетийн гаршийн өргөн 4.5-3.2 м байна. Хүдрийн эзлэхүүн жин 3.0 т/м³ болно. Биетийн ул, таазнаас гарах хаягдлыг тус бүр 0.05м –ээр авав. Хаягдлыг дараах байдлаар тооцоолов. Үүнд:

Биет-1 уурхайд

Биетийн ул ба таазны хаягдал: $2247\text{м}^2 \cdot 0.05\text{м} \cdot 2 \text{ тал} \cdot 3.0 \text{ тн/м}^3 = 356.7\text{тн}$

Биет-1 уурхайн нийт хаягдлын хэмжээ: 714.13 тн буюу 3.6% байна.

Бохирдлын тооцоо

Биетийн тааз болон уланд голдуу боржин байдаг. Боржингийн эзлэхүүн жин 3.2 тн/м³ болно. Хүдрийн бохирдлын тооцоонд биетийн босоо, хэвтээ хажууг цэвэрлэх үед орох чулуулгийн хэмжээг 0.05 м зузаантай байхаар авч үзэв. Бохирдлын хэмжээг дараах байдлаар тооцоолов. Биет -1 -д.

Биет-1 уурхайд

Биетийн босоо, хэвтээ хажуугаас орох бохирдол: $2247\text{м}^2 \cdot 0.05\text{м} \cdot 2 \text{ тал} \cdot 3.2 \text{ тн/м}^3$

Биет-2 уурхайн нийт бохирдлын хэмжээ: 474.2 тн буюу 3.8% байна.

“Хөтөл-Улаан” хайлуур жоншны ил уурхайн үйлдвэрлэлийн нөөцийн тооцоо

Ил уурхайн хүрээнд өртөх нөөц								Хаягдал				Бохирдол		Ил уурхайн хүрээнд хамаарах нөөц				
Жинхэнэ талбай	Зузаан	Хөрс	Эзлэхүүн	Эзэлхүүн жин	Хүдрийн нөөц	CaF ₂ агуулга	Эрдсийн CaF ₂ нөөц	Хаягдлын хувь	Хүдрийн нөөц	CaF ₂ агуулга	Эрдсийн CaF ₂ нөөц	Бохирдлын хувь	Хүдрийн нөөц	Нөөцийн зэрэг	Хөрс хуулагт	Хүдрийн нөөц	CaF ₂ агуулга	Эрдсийн CaF ₂ нөөц
S (м ²)	m (м)	V (м ³)	V (м ³)	(г/см ³)	Q (тн)	%	P (тн)	%	Q (тн)	%	P (тн)	%	Q (тн)	S (м ²)	V (м ³)	Q (тн)	%	P (тн)
Хүдрийн биет - I																		
1065.5	3.1	24508.8	3303.0	3	9909.0	45	4459.1	3.6	356.7	45	160.5	3.8	363.0	1-B'-1	24506.7	9915.3	43.4	4298.5
331.8	3.05	16528.2	1012.0	3	3036.0	40	1214.4	3.6	109.3	40	43.7	3.8	111.2	1-B'-2	16527.6	3037.9	38.5	1170.7
1397.3	0	41037.0	4315.0	3	12945.0	43.7	5673.5	3.6	466.0	43.7	204.2	3.8	474.2	1-B'	41034.3	12953.2	42.2	5469.2
Хүдрийн биет - II																		
1902.1	2.45	24926.7	4660.1	3	13980.3	45	6291.1	4.3	601.2	45	270.5	4.5	602.1	2-B'-1	24926.4	13981.2	43.1	6020.6
363.6	2.39	6608.3	869.0	3	2607.0	43.8	1141.9	4.3	112.1	43.8	49.1	4.5	112.3	2-B'-2	6608.2	2607.2	41.9	1092.8
2265.7	0	31535	5529.1	3	16587.3	44.8	7433.0	4.3	713.3	44.8	319.6	4.5	714.3	2-B'	31534.6	16588.4	42.9	7113.4
I, II хүдрийн биет																		
2967.5	0	63.1	8	3	23.9	45	10.7	3.6	1	45	0.4	3.8	1	B'	72568.9	29541.6	42.6	12582.6
759	0	16	2.1	3	6.2	41.7	2.6	4.3	0.2	41.8	0.1	4.5	0.2					
3726.5	0	81.2	10	3	30.1	44.3	13.3	4	1.2	44.4	0.5	4.19	1.2					

Дээрх тооцооноос харахад 72.5 мян.м³ хөрс хуулж, үйлдвэрлэлийн нийт нөөц хаягдал ба бохирдол тооцсоноор хүдрээр 29.54 мян.тн, эрдсээр 12.58 мян.тн болж байна.

Уурхайн ажиллах горим ба ашиглалтын хугацаа

Уурхайн ажиллах горимыг уурхайн хүчин чадал, жилд гүйцэтгэх уулын ажлын хэмжээнээс хамааруулан жилийн 9 сарын турш, долоо хоногт амралтын хоёр өдөртэй, 10 цагийн үргэлжлэлтэй 1 ээлжээр ажиллуулахаар төлөвлөв. 12-р сараас 02-р сарыг дуустал ажилчдыг амраана. Уурхайн жилд ажиллах хоногийг дараах байдлаар тооцоолов. Үүнд:

Жилийн нийт хоног – 365

Үндэсний баяр, ёслолын хоног – 9

Амралтын хоног – 56

Цаг агаарын хүнд нөхцлийг тооцсон хоног – 7

Засвар үйлчилгээний хоног – 24

Уурхайн сул зогсолтын хоног – 89

Уурхайн жилд ажиллавал зохих хоног $365 - 9 - 56 - 7 - 24 - 89 = 180$ хоног байна.

Ил уурхайн ашиглалтын хугацаанд нийт 18.86 мян.тн хүчин чадлаар ашиглах нөхцөлд уурхай 2 жил үргэлжлэхээр байна. Ашиглалтын үеийн нэмэлт хайгуул хийж нарийвчилсан нөхцөлд уурхай цааш үргэлжлэх боломжтой.

Төслийн дэд бүтэц

Үйлдвэрийн бүрэлдэхүүн нь дараах хэсгүүдээс бүрдэнэ.

• Ил уурхай	• Усан хангамж /Гүний худаг/
• Баяжуулах үйлдвэр	• Засварын газар
• Захиргаа, ажилчдын байрууд	• Хоолны газар /Сэндвич барилга/
• Цахилгаан хангамж /ТЭХНС/	• Уурхай орчмын замууд зэрэг багтана.

Уг төсөлд эдгээр барилга байгууламж болон үйлдвэрлэлийн зориулалттай объектуудын холбогдох зардлыг хөрөнгө оруулалтын зардалд тусгасан болно. Хүний нөөцийн хувьд орон нутгийн ажилчдыг ажлын байраар хангах бодлогыг эхний ээлжид авч үзэх ба орон нутгийн иргэдэд сургалтын тэтгэлэг олгох, мэргэжил дээшлүүлэх сургалт зохион байгуулах, дадлагажуулах хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж ажиллаж байна.

Цахилгаан хангамж:

Ил уурхай болон угаан баяжуулах үйлдвэрт шаардлагатай тоног төхөөрөмжүүдийн цахилгаан хангамжийн үр ашигтай схемийг бий болгохын тулд уурхай болон баяжуулах үйлдвэрийн ажлын горим, технологи, механикжуулалд, цахилгаанжуулалтын бүхий л онцлогуудыг тусгана.

Уурхай болон баяжуулах үйлдвэр нь олон тооны цахилгаан хэрэглэгчидтэй бөгөөд тэдгээрийн суурилагдсан чадал нь ордын ашиглалтын нөөц, ордын байршил, уул техникийн нөхцөл, уурхайн хүчин чадал, үйлдвэрлэлийн процессын механикжуулалд зэргээс хамаарна.

Тус ордын уурхай болон баяжуулах үйлдвэрийн цахилгаан хэрэглэгчдийг Улаанбаатар Налайх дүүрэг Эрдэнэ сум Өвөр жанчивлан руу татсан 35 кВ-ын өндөр хүчдэлийн цахилгаан дамжуулах шугамаас “Гурван төхөм” ХХК-ний алтны шороон орд хүртэл татсан 10 кВ-ын шугам ордын дэргэдүүр өнгөрдөг бөгөөд дээрх шугамаас уурхай хүртэл 500 м зайд 10 кВ-ын цахилгааны шугам татаж, 400 кВА хүчин чадалтай 10/0.4кВ-ын трансформатораас цахилгаан хэрэглэгчдийг эрчим хүчээр хангана.

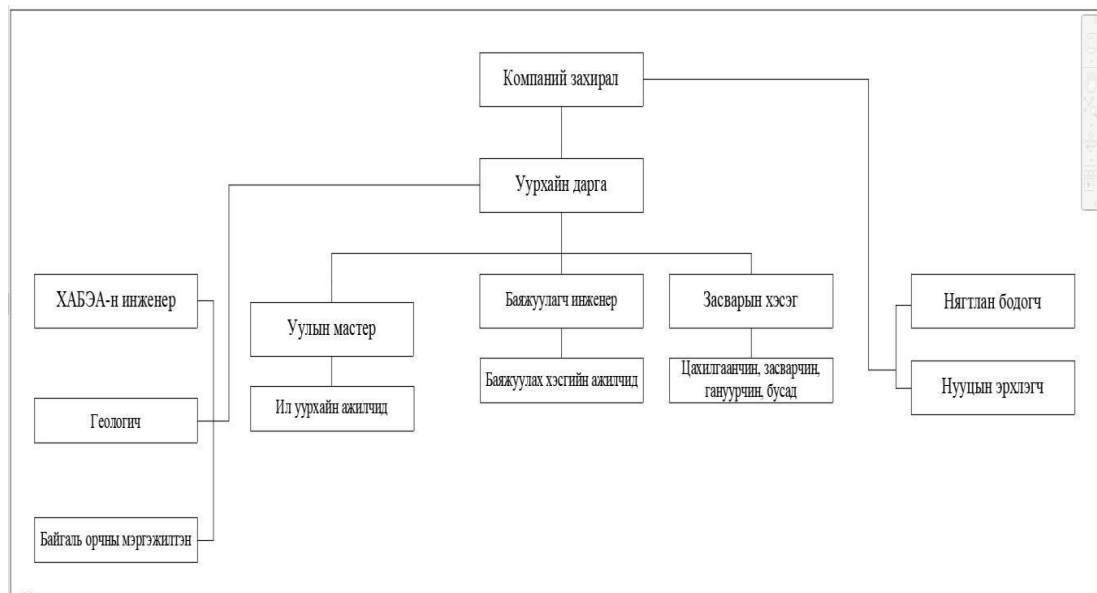

Уурхайн цахилгаан хэрэглэгчид

Урт гозгорын хөндийн ордыг ашиглах ил уурхайн цахилгаан хэрэглэгчид нь:

- Ил уурхайд ажиллах цахилгаан хэрэглэгчид (*ус зайлуулах шахуурга, цахилгаан гэрэлтүүлэг*)
- Уурхайн тосгон (*ажилчдын байр, уурхайн захиргаа, халуун ус, хоолны газар*)
- Засварын газар бусад хэрэглэгчид (*Засварын газар, шатахуун түгээх станц, сэлбэгийн агуулах*) байх бөгөөд тэдгээрийг цахилгаан эрчим хүчээр хангах шаардлагатай.
- Баяжуулах үйлдвэрийн цахилгаан хэрэглэгчид (*угаах төхөөрөмж, ширээ, шахуурга*) байх бөгөөд тэдгээрийг цахилгаан эрчим хүчээр хангах шаардлагатай.

Уурхайн удирдлага зохион байгуулалт:

Ажиллагсдын тосгон болон уурхайн захиргаа

Ажиллагсдын байрлах байр, уурхайн захиргаа, цайны газар зэрэг дэд бүтцийн барилга байгууламжууд нь ашигт малтмал ашиглах ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл талбай дотор хамрагдана. Уурхай нь 1 жилийн хугацаанд ашиглах учир ажилчдын байрыг зөөврийн 12х3 м-н хэмжээтэй 8 хүн амьдрах боломжтой сэндвич байрнууд байхаар төлөвлөв. Хэдийгээр тус уурхайд тэргүүний дэвшилтэт технологитой, өндөр бүтээмжтэй тоног төхөөрөмж ажиллах боловч ажиллагсдын ажиллаж амьдрах тав тухтай нөхцөлийг бүрдүүлэхгүйгээр хөдөлмөрийн бүтээмжийг дээшлүүлж, тавьсан зорилгодоо хүрэх боломжгүй юм.

Ажиллагсдын хотхон уурхайгаас зүүн хойд зүгт 900 м зайд байрлана. Уурхайн хотхонд удирдлагын байр буюу ажлын өрөө, нарядын байр буюу даалгавар авах өрөө, ажилчдын хувцас солих, усанд орох газар, уурхайн ажиллагсдын цайны газар, авто машины засварын газар зэрэг барилга байгууламж байрлана. Эрүүл мэндийн урьдчилсан үзлэг хийх, зөвлөгөө өгөх, анхан шатны тусламж үзүүлэх эмийн сан бүхий цэг, эмчийн хувьд уурхай дээр орон тооны 1 бага эмч ажиллана. Шатахуун түгээх станц нь уурхайн хотхон болон бусад барилга байгууламжаас аюулгүй зайд баригдсан.

Засварын газар

Уурхайн тоног төхөөрөмжийн засвар, техникийн үйлчилгээний газар нь уулын механик тоног төхөөрөмж, авто тээврийн болон бусад тоног төхөөрөмжийн найдвартай ажиллагааг хангахын тулд урсгал засвар, техникийн үйлчилгээ хийх, ашиглалт засварын хэрэгцээнд зориулсан материал, сэлбэг, тос, түлш зэргийг хүлээн авах, хадгалах зэрэг ажлыг гүйцэтгэнэ.

Тоног төхөөрөмжийн их засвар, зарим нарийн төвөгтэй эд ангийг сэргээх, бүрэн солих зэрэг ажлыг засварын дагнасан газраар буюу тоног төхөөрөмжийг нийлүүлсэн газрын засварын газраар гүйцэтгүүлнэ. Засварын газар нь дараах бүрэлдэхүүнтэй байна. Үүнд:

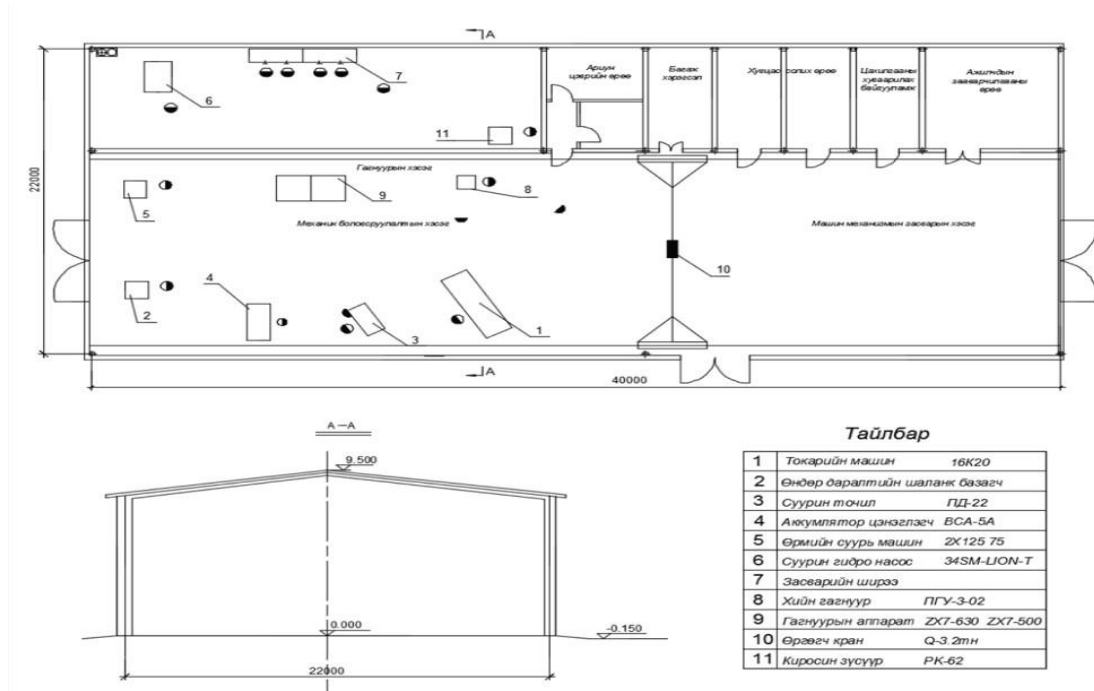
- Уурхайн тоног төхөөрөмжийн агрегат ба автомашины засвар, техникийн үйлчилгээний хэсэг
- Механик цех
- Материал, сэлбэгийн агуулах
- Автомашины гарж

Эдгээр төхөөрөмжүүдийг сэндвич барилгад байрлуулах боломжтой бөгөөд дэргэд нь нэгэн зэрэг 1-3 автомашин, утгуурт ачигч зэргийн засвар хийх боломжтой зориулалтын зарим нэг тоног төхөөрөмжөөр тоногдосон сэндвич барилга барьж байгуулна.

Засварын газар: Уурхайн тосгоны дэргэд байрлах машин механизмын тоног төхөөрөмжийг засварлах, хуучин сэлбэгийг сэргээн засварлах, урсгал засварын ажлыг хийж

гүйцэтгэхэд оршино. Нэгдсэн засварын цехийн тоног төхөөрөмжүүдийн засвар үйлчилгээнд шаардагдах тоног төхөөрөмжийг иж бүрнээр сонгосон байна. Үүнд:

- Токарийн суурь машин
 - Өндөр даралтын шланг базагч
 - Өрмийн суурь машин
 - Суурин гидравлик насос
 - Суурин точил
- Аккумулятор цэнэглэгч
Гагнуурын аппарат
Хийн гагнуур
Керосин зүсүүр тус тус байна.

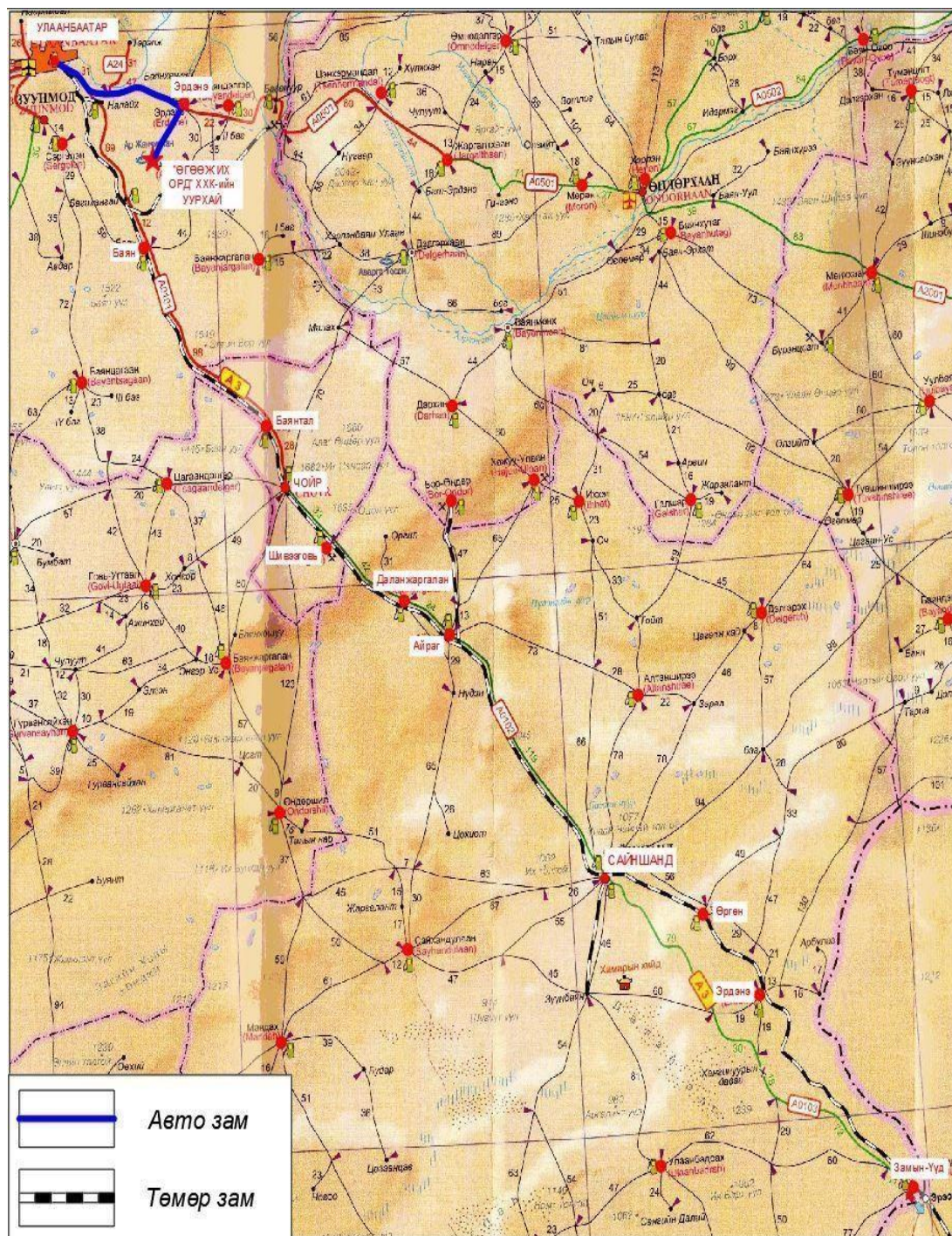

Зураг 2. Засварын газрын схем зураг

Уурхайн техник тоног төхөөрөмжүүдийн бүрэн бүтэн байдлыг хангаж тэдгээрийн засвар үйлчилгээг ХАБЭА-н нэгдсэн дүрмийн дагуу зориулалтын байр болон зогсоолын газарт цаг алдалгүй хийх шаардлагатай байдаг.

Гадаад тээвэр

Баяжуулах үйлдвэрээс гарсан цагаан тугалганы баяжмалыг Улаанбаатар хот хүртэл 70 км зайд авто тээврээр тээвэрлэн, түүнээс цааш улсын урд хил хүртэл төмөр замаар тээвэрлэн БНХАУ-д экспортолно.

Зураг 3. Гадаад тээврийн замын маршрут

2. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ-ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

2.1. Байгаль орчин, нийгэм-эдийн засгийн төлөв байдлын товч танилцуулга

Газрын гадаргуу: Хөтөл улаан нэртэй MV-015077 тоот нэртэй ашигт малтмалын ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбай нь засаг захиргааны нэгжийн хуваариар Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын нутагт харьяалагдах бөгөөд Улаанбаатар хотоос зүүн урагш 280 км, Даланжаргалан сумын төвөөс баруун хойш 25 километрийн зайд байршина. Хөтөл улаан талбай нь төмөр замын Өлзийт зөрлөгөөс зүүн тийш 3 км зайд, Алтанбулаг-Улаанбаатар-Замын-Үүд холбосон авто замын хажууд, Шивээ-овоогийн нүүрсний уурхайгаас зүүн урагш 34 км, Далангийн нүүрсний ордоос баруун урагш 16 км-т, МАК-ийн үйлдвэрээс буюу 25-р зөрлөгөөс баруун хойш 10 км-т байрлах ба өндөр хүчдэлийн 10 кВт-ийн шугам талбайг дайран өнгөрдөг зэрэг дэд бүтцийн хамгийн таатай нөхцөлтэй бүс нутагт байрлаж байна. Тус талбай нь төмөр зам, авто зам дайран өнгөрдөг хөдөлгөөн ихтэй бүс нутаг тул малчид болон нутгийн оршин суугчид талбайгаас зайдуу нутагладаг.

Усан сүлжээ: Судалгааны талбайн хэмжээнд тогтмол урсгал ус байхгүй, харин талбайгаас баруун талд 8 орчим километрийн зайнд Бэхтийн улаан нуур /1179.6м/ болон талбайгаас зүүн урагш 3 километрт Хөтлийн худаг, Цагаан нуур /1220.0м/ зэрэг нууруудтай.

Зуны улирлын сүүлч, намрын цагт үргэлжилсэн ширүүн борооны дараа хөндий, хуурай сайруудаар хэмхдэс чулуулаг зөөвөрлөсөн түр зуурын булингартай үерийн ус урсдаг. Нутаг дэвсгэрийн хүрээнд худаг, шанд харьцангуйгаар нэлээд элбэг. Худгийн усны нөөц тогтоогдоогүй, ундарга нь дунджаар 0.2-0.8 л/сек.

Үүнээс гадна хүн, малын ундаанд удаан хугацаагаар ашиглагдаагүй дарагдсан буюу усгүй худаг, шандууд ч нэлээд тааралдана. Мөн эдгээрийн ихэнх нь эрдэсжилт ихтэй тул ундны хэрэгцээнд ашиглахад тохиромжгүй юм. Иймээс уурхайнууд ундны хэрэгцээт усаа суурин газраас, эрдэсжилт багатай томоохон төвлөрсөн худгуудаас авдаг.

Цаг агаар, уур амьсгал: Хөтөл улаан талбай нь эх газрын эрс тэс уур амьсгалтай бүсэд багтана. Цаг уурын статистик ажиглалт, судалгаагаар улирал, сар, хоногийн температур нь эрс хэлбэлздэг, хур тунадас бага, агаарын чийгшилт харьцангуй бага, хуурайвтар нөхцөлтэй.

Хамгийн бага дундаж температур нь нэгдүгээр сард -5-аас -250, хааяа -350 хүрдэг. Хамгийн их дундаж температур нь долоодугаар сард +130 -аас +250 байдаг. Дулааны улирал 9-р сарыг дуустал үргэлжилдэг.

Тус бүс нутагт хур тунадас бага унадаг, жилд дунджаар 100-170 мм хүрдэг. Үүний ихэнхи нь зуны улирлын сүүлч, намрын улирлын эхээр бороо ордогтой холбоотой ба өвөлд дунджаар 0.5-6.9 мм хур тунадас унадаг байна. Эх газрын баруун хойноос чиглэлтэй салхи зонхилно. Салхины хурд дунджаар 2.8-7.3 м/сек-ийн хэлбэлзэлтэй, хаврын улиралд 10-12 м/сек, сүүлийн жилүүдэд хааяа 20-40 м/сек хүрч, хүчтэй шороон ба цасан шуурга шуурч, салхилдаг болжээ.

Ургамлан нөмрөг: Хөрсний бүтэц нь тархалт, зузаанаараа харилцан адилгүй тархалттай. Талбайн хэмжээнд хүрэн, цайвар хүрэн, бор хүрэн, тал, нам дор газраа цайвар шаргал, хужирлаг, өндөрлөг газартаа улаан хүрэн, хүрэвтэр өнгийн хөрсүүд ялгагдана. Хүрэн цайвар, бор хүрэн хөрс нь голдуу элсэнцэр, шавранцар агуулах ба хужирлаг цайвар шаргал хөрс нь аллюви-нуурын гаралтай шавар, шавранцраас тогтоно.

Хөрсний үеийн зузаан нь 0.05-0.2 м. хааяа 0.3-0.4 м-т хэлбэлзэнэ. Нутаг дэвсгэрийн

хэмжээнд ургамлын тархалт сийрэг, хонхор, хотгор газрууд, өндөрлөгүүдийн бэл, хажуу, нам толгодууд нь өвслөг ургамлаар жигд биш бүрхэгдсэн байдаг. Ургамлын бүрхэвчийг бүрдүүлэгч гол нэр төрлийн өвс ургамал нь шивээ, хялгана, хазаар, агь, таана, хөмүүл, зангуу, божмог, шарилж зэрэг болно. Дов толгодын гуу жалга, хажуу бэл, нам дор газраар алтан харгана, хар харгана, дэрс, буйлс ургадаг ба хааяа зээргэнэ бага хэмжээгээр тааралддаг. Нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд модлог ургамал байхгүй, нуур, булгийн эрэг орчмоор ургамлын бүрхэвч нь нэлээн шигүү, голдуу жалгын ургамал байна.

Амьтны аймаг: Тухайн бүс нутагт ан амьтад харьцангуй элбэг, махчин амьтдаас үнэг, хярс, дорго, мануул, хааяа чоно, салаа туурайтнаас аргаль угалз, янгир, хавар намартаа зээр нүүдэллэн ирдэг ба мэрэгчдээс үлийн цагаан огтоно, ольби, орог саарал, шар сүүлт, алаг даага, туулай зэргийг нэрлэж болно. Талбайн ойролцоо тарвага цөөн тоогоор тархсан. Даланжаргалан сумаас баруун урагш орших Их нартын хад нь говийн аргаль, янгирын байршлын хамгийн зүүн хойд хил болдог. Байгаль, түүхийн дурсгалт зүйл ихтэй энэхүү газрыг хамгаалах шаардлагатайг харгалзан УИХ-ын 1996 оны 43 дугаар тогтоолоор 43740 га газрыг байгалийн нөөц газарт бүртгэж хамгаалалтад авсан байна.

Дэд бүтэц: Даланжаргалан сум нь төмөр зам, улсын босоо тэнхлэгийн замын дагуу, дэд бүтэц маш сайн хөгжиж буй дүүрэгт хамаарна. Тус сум 404.5 мян.га газар нутагтай, нутгийнхаа баруун болон хойд талаараа Дундговь, Говьсүмбэр, Хэнтий аймгуудтай, бусад талаараа Дорноговь аймгийнхаа Айраг, Иххэт сумдтай хиллэдэг.

Нийслэл Улаанбаатар хотоос 280 км, аймгийн төв Сайншанд хотоос 156 км зайтай оршино. Засаг захиргааны анхан шатны Элдэв, Өнгөт, Бичигт, Цомог, Олон-Овоо гэсэн 5 нэгж багтай. 2013 оны байдлаар 2.7 мянган хүн амтай, 821 өрхтэй, 126.7 мян.толгой малтай, эдийн засгийн голлох салбар нь мал аж ахуй, сүүлийн жилүүдэд уул уурхайн салбар эрчимтэй хөгжиж байна.

Бүс нутгийн хэмжээнд хүн ам сийрэг 1 км² талбайд 0.2-0.6 хүн ам ноогддог. Нутгийн иргэд гол эрхэлдэг ажил нь мал аж ахуй, жижиг худалдаа, цөөн тооны иргэд сумын захиргаа, эмнэлэг, сургууль, холбоо болон ойролцоох уурхайнуудад ажилладаг.

Зундаа бусад газраас хүмүүс ирж гар аргаар жонш олборлодог. Тэдгээрийн тоо зарим үед 200 хүрдэг байна. Мөн зарим өрх айлууд хувиараа төв зам дагасан хоолны газар, зочид буудал, бусад жижиг үйлчилгээний газрууд ажиллуулдаг байна.

Даланжаргалан сум усан болон утаат болор, чүнчигноров, гартаам, мана, өнгөт чулуу, төмрийн хүдэр, ховор металл, нүүрс, хүрмэн чулуу, бал чулуу, шохойн чулуу, барилгын материалын түүхий эд зэрэг ашигт малтмал, газрын баялаг элбэгтэй, мөн авто зам, төмөр зам, харилцаа холбоо өргөн хөгжсөн нь эдийн засгийн томоохон давуу тал болж байна.

Хөтөл улаан талбайг улсын чанартай авто замаас дайран өнгөрдөг, төмөр замын Өлзийт өртөөнөөс 4.2 км зайд байрлаж, төвийн цахилгаан эрчим хүчинд холбогдсон. Үүнээс гадна ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбайн баруун хойд хэсэгт 50 м зайд үүрэн телефоны дамжуулах станц байрлах ба талбайн аль ч хэсгээс үүрэн телефоны гар утас саадгүй нэвтэрнэ.

Даланжаргалан суманд “Мак” ХХК шохой чулуу, цеолитын орд, “Мон-Лаа” ХХК-ын Элдэв, Алаг толгойн нүүрсний орд, жоншны хэд хэдэн орд газрыг нээн илрүүлж геологичайгуулын ажлыг эрчимтэй явуулж байгаа нь бүс нутгийн эдийн засгийн хөгжлийг нэмэгдүүлэх боломжтойг харуулж байна..

3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

3.1.Төслийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийн товч тодорхойлолт

Тус төслийн үйл ажиллагааны улмаас хүрээлэн буй орчинд учрах болзошгүй нөлөөллийг тогтоохдоо байгаль орчны суурь нөхцөл, урьд өмнө хийгдсэн байгаль, нийгэм, эдийн засгийн холбогдолтой судалгааны материалууд, судалгаа явуулсан мэргэжлийн экспертүүдийн дүгнэлтүүдийг үндэслэн тодорхойлов. Төслийн үйл ажиллагаанаас сөрөг нөлөөлөлд өртөгдөх байгалийн үндсэн тусгагдахуун нь агаар, ус, хөрс, ургамлан нөмрөг юм.

Төслийн болзошгүй нөлөөллийг тогтоохдоо магадлан жагсаах аргыг ашиглаж, үр дүнг дараах хүснэгтэд үзүүлэв. Энэ арга нь төсөл хэрэгжих үед тухайн нөлөөлөл байгаа эсэх дээр тулгуурладаг ба хэрэв тухайн нөлөөлөл байвал "х"-ээр тэмдэглэдэг. Ингэхдээ тухайн нөлөөллийн хэлбэр, үргэлжлэх хугацаа, эрчим зэргийг тодруулах, мөн уг нөлөөлөл байгаль орчин, экологийн тэнцвэрт байдал, орон нутгийн нийгэм-эдийн засагт хэрхэн нөлөөлөх (шууд, шууд бус, эргэж нөлөөлөх, буцалтгүй нөлөөлөх, давхардах эсэх) байдлыг үзүүлдэг.

Хүснэгт 3. Төслийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөлөл

Байгаль орчны үзүүлэлт	Шууд	Шууд бус	Өөрөөр зохицуулагдах	Богино хугацааны	Урт хугацааны	Буцаж нөлөөлөх	Буцалтгүй нөлөөлөх	Хүчтэй	Дунд эрэг	Бага зэрэг
1. Байгалийн төрөл зүйлийн өөрчлөлт										
Газрын доорх урсцын өөрчлөлт	х				х			х		
Гадаргын урсцын өөрчлөлт			х							
Ургамлын бүтцийн өөрчлөлт	х				х			х		
Хөрсний элэгдэл, эвдрэл	х				х			х		х
Зэрлэг амьтдын орон зайн өөрчлөлт	х				х					
Уур амьсгалын (бичил) өөрчлөлт	х		х							
2. Байгалийн нөөц ашиглалт										
Газрын гадаргын нөөц баялаг	х				х			х		
Бэлчээрийн байдал	х				х				х	
Эрдэс түүхий эдийн нөөц	х				х			х		
Эрчим хүчний нөөц			х			х			х	
3. Байгаль, орчны өөрчлөлт										
Газрын доорх усны чанар, хэмжээ	х								х	
Гадаргын усны чанар хэмжээ			х							
Агаарын бохирдол	х								х	
Хөрсний бохирдол	х			х				х		
Төслийн үйл ажиллагаанаас ялгарах бохирдуулагч бодис хүний эрүүл мэндэд нөлөөлөх	х							х		
Дуу чимээ, шуугианы нөлөө	х									
4. Байгалийн өнгө төрх, түүх, соёлын дурсгалт зүйл, археологи, палеонтологийн олдвор										
Байгалийн үзэсгэлэнт өнгө төрх өөрчлөгдөх	х									
Ландшафтын хэлбэр, өнгө өөрчлөгдөх	х									
Тусгай хамгаалалттай газар нутагт нөлөөлөх	х									

Байгаль орчны үзүүлэлт	Шууд	Шууд бус	Өөрөөр зохицуулагдах	Богино хугацааны	Урт хугацааны	Буцаж нөлөөлөх	Буцалтгүй нөлөөлөх	Хүчтэй	Дунд эрэг	Бага зэрэг
Түүх соёлын дурсгалт зүйлд нөлөөлөх			х							
Археологи, палеонтологийн олдворт нөлөөлөх			х							
5. Нийгэмд үзүүлэх нөлөө										
Хүн амын аюулгүй байдалд нөлөөлөх		х			х				х	
Үйлчилгээний салбарын ү/а-нд нөлөөлөх			х		х					х
Хүн амын орлого өөрчлөгдөж, нэмэгдэх			х		х				х	
Хүн амын эрүүл мэндэд нөлөөлөх			х							
6. Эдийн засагт үзүүлэх нөлөө										
Татварын орлого өөрчлөгдөх	х				х		х			х
Төсвийг үр ашигтай зарцуулах	х				х		х			х
Ажлын байр нэмэгдэх	х				х		х			х
7. Бусад нөлөөлөл										
			х							
Дүн	19	1	9	1	13	0	4	7	6	5

Төслийн болзошгүй сөрөг болон эерэг нөлөөллийн хэлбэр, хугацаа, эрчмийн үндэслэлийг дараах байдлаар гаргасан болно. Үүнд:

Шууд нөлөөлөл:

- Төслийн барилга байгууламжийн нөлөөгөөр биет хэмжээгээр хөрс, ургамлан бүрхэвч үүсмэл хэлбэршлээр солигдож, шууд, урт хугацаанд сөрөг нөлөөлнө;
- Төсвийг үр ашигтай зарцуулах, татварын орлого, ажлын байр нэмэгдэх зэрэгт төслийн үйл ажиллагаа явагдах хугацаанд болон цаашид эергээр нөлөөлнө;

Шууд бус нөлөөлөл:

- Орон нутагт ажлын байр нэмэгдэж үйл ажиллагаанд урт хугацаанд эерэг нөлөөлнө;

Хүчтэй нөлөөлөл:

- Болзошгүй нөлөөллийн үнэлгээ хийх явцад төслийн зүгээс хүчтэй нөлөөлөх нөлөө байхгүй байна

4. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГОЛ ЗОРИЛТ, ХАМРАХ ХҮРЭЭ

Зорилго: Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө (БОМТ)-ний гол зорилго нь төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах хэмжээг төлөвлөхөд оршино. Ингэхдээ тухайн арга хэмжээ бүрийг төсөл хэрэгжүүлэгч нь хэрэгжүүлж чадахуйц, бодитойгоор төлөвлөх нь чухал.

“Талст дисковери” ХХК -ийн Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын нутаг дахь “Хөтөл-Улаан жоншны төслийн 2025 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 29-ний өдрийн А/618 тоот тушаалын хавсралт “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”-ын шаардлагад нийцүүлж боловсруулав. Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь:

- Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө
- Орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрөөс бүрдэнэ.

Энэхүү байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө /БОХТ/ нь төлөвлөж буй төслийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчин, хүн амд үзүүлж болзошгүй сөрөг нөлөөллүүдээс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах арга хэмжээнүүдийг шаардагдах хөрөнгө зардал, хугацаа, давтамж, баримтлах дүрэм журам, стандартуудын хамт нэгтгэн үзүүлж буй төслийг хэрэгжүүлэгч “Талст дисковери” ХХК-аас заавал хэрэгжүүлж, мөрдөж ажиллах ёстой баримт бичиг юм.

Хүснэгт 4. 2025 онд хэрэгжүүлэх Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зардал

№	Байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг
1.	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	1 140.0
2.	Ногоон байгууламж, Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	6 100.0
3.	Биологийн олон янз байдлын дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөө	-
4.	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	1 000.0
5.	Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	500.0
6.	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	760.0
6.	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	-
Байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний нийт зардал		9 500.0

5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 5. Төслийн сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, арилгах, бууруулах арга хэмжээ

№	Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх бууруулах, арилгах арга хэмжээ	Хамрах хүрээ	Нэгж үнэ, мян.төг	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Хууль эрх зүйн шаардлага
0	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Агаар орчин							
1.	Хөрс хуулалт, барилга байгууламж барих, жонш олборлох, овоолго үүсгэх зэргээр тоосжилт үүсэж төсөл хэрэгжих орчны агаарын чанарт сөргөөр нөлөөлнө.	Уурхайн авто замуудыг болон олборлолтын талбайн тоосжилтыг бууруулахын тулд усалгаа хийх (Дулааны улиралд усалгааг тогтмол хийх)	Уурхайн зам, олборлолтын талбай	Үйл ажиллагааны зардал		2025 онд	MNS ISO 4227:2002, “Хүрээлэн буй орчны агаарын чанарын хяналтын төлөвлөгөө”, MNS 4585-2016, “Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага”, MNS 5885:2008, “Агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэм хэмжээ. Техникийн ерөнхий шаардлага”, MNS 6063:2010, “Агаарын чанар, хот суурин газрын гадаад орчны агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэм хэмжээ”,
2.	Тээврийн хэрэгсэл, хүнд даацын машин механизмын хөдөлгөөний нөлөөгөөр тоосжилт үүсэж агаарын чанарт сөргөөр нөлөөлөх	Хурдны хязгаар тогтоож 30 км/цагаас хэтрэхгүй байх хурдны хязгаарлалтыг заасан тэмдэг, тэмдэглэгээ байрлуулах	Уурхайн дотоод замын шаардлагатай хэсгүүдэд	35,0*5	175,0	2025 онд	
3.		Уурхайн талбай дахь замын сүлжээг сайжруулсан шороон зам болгох, шороон замыг дагтаршуулах	Уурхайн дотоод зам	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах		2025 онд	
4.	Хүнд машин механизм засварын газар, машины зогсоол дахь машин, техникүүд агаар орчныг бохирдуулж болзошгүй	Тээврийн хэрэгсэл, хүнд машин механизмаас ялгарах хорт утааг стандартын түвшинд байлгах	Уурхайд ашиглагдаж буй нийт тээврийн хэрэгсэл, хүнд машин механизм	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах		Сард нэг удаа 2025 онд	
5.		Уурхайн үйл ажиллагаа болон барилгын ажилд ашиглагдаж байгаа бүх тээврийн хэрэгсэл, хүнд машин механизм, техникийг тогтмол үзлэгт хамруулах, засвар үйлчилгээг тогтмол хийх					
Усны нөөц, чанар							
6.	Уурхайн үйл ажиллагааны улмаас газрын доорх усны түвшин буурах	Ил уурхайд шүүрч буй усыг тогтмол шавхаж зам талбайн тоосжилтыг багасгах зорилгоор ашиглах	Үйл ажиллагааны хүрээнд	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах		2025 онд	“Усны тухай хууль”-ийн шинэчилсэн найруулгыг баримталж ажиллах MNS 0899-1992, “Унд, ахуйн зориулалттай усны төвлөрсөн
7.		Ус ашиглах боломжит нөөцийн дүгнэлтэд зааснаас бусад зориулалтаар ус ашиглах, төлбөр хураамжийг хугацаанд нь төлөхгүй байх зэрэг Усны тухай хууль тогтоомж зөрчсөн үйлдэл гаргахгүй байх	Үйл ажиллагааны хүрээнд	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах		2025 онд	

8.		Ус ашиглах гэрээ байгуулж, ус ашиглалтын төлбөрийг гэрээний дагуу тооцож, тогтоосон хугацаанд нь төлөх	Үйл ажиллагааны хүрээнд	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах		2025 онд	хангамжийн эх булгийг сонгох журам, эрүүл ахуйн шаардлага” MNS 0900-2018 , “Ундны усны чанарын стандарт” Ус ашигласны төлбөр (Засгийн газрын 2005 оны 7-р тогтоол) MNS 4943-2018 , “Хүрээлэн байгаа орчин. Усны чанар. Хаягдал ус”
9.		Усны бүх эх үүсвэрүүдийг тоолууржуулах	Нийт ажилчдыг хамруулах	220,0	440,0	2025 онд	
10.		Усыг үр ашигтай хэрэглэх талаар ухуулга, сурталчилгааг ажилчдад хийх, мэдээллийн хуудсыг зарын самбарт байрлуулж шинэчилж байх		Сургалтын зардлаар		2025 онд	
Хөрсөн бүрхэвч болон газрын гадарга							
11.	Ил уурхай, овоолго болон бусад холбогдох байгууламжийн үйл ажиллагааны улмаас газрын хэлбэр, төрхөд өөрчлөлт орох, газрын хэвлий эвдрэх	Аливаа газар хөндөх үйл ажиллагааны үед үржил шимт хөрсийг урьдчилан 0.2-0.35 м-ийн зузаантайгаар хуулж тусгайлан хадгалах	Уурхайн үйл ажиллагааны хүрээнд	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан		2025 онд	MNS 3985:1987 Байгаль хамгаалал. Хөрс. Ариун цэврийн байдлын үзүүлэлтийн нэр төрөл. MNS 5850:2006 Хөрсний чанар. Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ.
		Шимт, шимэрхэг хөрсний овоолгуудын байршил, хэмжээг бүртгэх, газарзүйн мэдээллийн системд зурагжуулах	Уурхайн үйл ажиллагааны хүрээнд	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах		2025 онд	
12.		Шимт болон шимт хөрсийг алдагдахаас хамгаалах арга хэмжээг зохион байгуулах, хадгалах талбайг зөв сонгох, овоолгыг зөв үүсгэхэд хяналт тавих (3 метрээс өндөргүй овоолох)	Уурхайн байршилд	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах		2025 онд	
		Хадгалсан шимт, шимэрхэг хөрсийг нөхөн сэргээлт, ногоон байгууламжид эргүүлэн ашиглах	Уурхайн үйл ажиллагааны хүрээнд	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан		2025 онд	
13.	Уул уурхайн үйл ажиллагааны явцад хүнд даацын техник тоног төхөөрөмжийн хөдөлгөөнөөр хөрсний элэгдэл, эвдрэл нэмэгдэх, доройтох, талхлагдах,	Уурхайн талбай дахь замын сүлжээг сайжруулсан шороон зам болгох, шороон замыг дагтаршуулах	Уурхайн дотоод төв замууд	Агаарын чанарын хэсэгт тусгагдсан		2025 онд	
14.		Ашиглалтын явцад зөвхөн технологийн процессуудад зайлшгүй шаардлагатай замуудыг байгуулан, маршрутыг тогтоож, онц шаардлагагүй олон салаа зам гарч газрын гадарга эвдэгдэхээс сэргийлэх	Уурхайн дотоод төв замууд	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах		2025 онд	

15.	Шатах, тослох материал, нефтийн бүтээгдэхүүн, хөрсөнд нэвчих, хөрс бохирдох	Нефтийн бүтээгдэхүүн хадгалах технологийн горимыг чанд даган мөрдөж ажиллах, асгаралт болсон тохиолдолд саармагжуулах арга хэмжээг авах, саармагжуулах хэрэгслийг төслийн талбайд бэлэн байлгах	Шатахуун түгээх станц, засварын газар, авто зогсоол	350,0	350,0	2025 онд	
16.		Асгаралтаас урьдчилан сэргийлэх дотоод журам боловсруулж, асгаралтаас урьдчилан сэргийлэх асгаралт гарсан тохиолдолд иж бүрдлийг хэрхэн ашиглах талаар сургалтыг тогтмол явуулах	Төслийн талбайн шаардлагатай байршлуудад	Сургалтын зардлаар		2025 онд	
17.		Машин засварын газар болон авто зогсоолуудыг хатуу хучилттай болгож засах	Уурхайн замууд	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах		2025 онд	
Ургамлан бүрхэвч, зэрлэг ан амьтан болон мал сүрэгт							
18.	Уурхайн үйл ажиллагаанаас 192.4 га талбай шууд эвдрэлд орох ба үржил шимт хөрс хуулах ажил хийгдэх тул ургамлан нөмрөг шууд устах	Уурхай ашиглалтын дараагаар биологийн нөхөн сэргээлтийг стандартын дагуу хийж гүйцэтгэх	Тухайн байршилд	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөөнд тусгагдсан		2025 онд	MNS 5918:2008, “Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах техникийн шаардлага” MNS 5918:2008, Эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээх MNS 5914:2008 Уул уурхайн үйлдвэрлэлд өртөн эвдэрсэн газрыг нөхөн сэргээх MNS 5914:2008 стандарт
19.	Уурхайн машин техникээс гарах тоос, утаа, олон төрлийн хүнд элементүүд тухайн орчныхоо 15-50м зай доторх ургамлан нөмрөгийн фотосинтезийн идэвхтэй туяа шингээлтийг бууруулах	Уурхайн авто замуудыг дулааны улиралд болон тоос ихээр босох үеүдэд усалгаа хийж, чийгшүүлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх	Төслийн талбай дахь замуудад	Агаарын чанарын хэсэгт тусгагдсан		2025 онд	
20.	Ургамлын төрөл зүйл хомсдох	Төслийн талбай дахь ургамлан бүрхэвч, ховор ургамлын суурь судалгаа, хяналт мониторинг хийх	Төслийн талбай болон төслийн талбайгаас гадагш 5 км газарт	Орчны хяналт шинжилгээний зардалд тусгагдсан		2025 онд	
Амьтны аймаг							
	Дуу чимээ, тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн, гэрлийн нөлөөгөөр байршиж буй газар нутгаасаа үргэх, дайжих, амьдрах орчны шууд хомсдол хуваагдалд орох	Зэрлэг ан амьтдын судалгаа хийж, тэдгээрийн амьдрах орчныг хамгаалах талаар дүгнэлт гаргах	Төслийн талбайн ойр орчимд	Орчны хяналт шинжилгээний зардалд тусгагдсан		2025 онд	2019 оны 12 сарын 11 өдөр УУХҮС, НХС-ын хамтарсан А/231 А/368 дугаарт тушаалаар батлагдсан “Ил уурхайн аюулгүй
21.		Ховор болон нэн ховор амьтад, тэдгээрийн нүүдэл, шилжилт хөдөлгөөний ажиглалт, судалгаанд үндэслэн замуудын зэрлэг амьтад ихээр	Төслийн талбайн ойр орчимд болон замын дагуу	35,0	175,0	2025 онд	

		гардаг, эрсдэл өндөртэй хэсгүүдийг үнэлж, шаардлагатай тохиолдолд хурдны хязгаарыг бууруулж, анхааруулах тэмдэг тэмдэглэгээг байрлуулах				байдлын дүрэм” болон “Хог хаягдлын тухай хууль”, “Байгаль орчны тухай хууль”	
22.	Амьтад тээврийн хэрэгсэлд дайруулах, хууль бус агнуур	Хууль бусаар амьтан агнах, ургамал түүх, тэдгээрийн гаралтай түүхий эдийг ашиглахыг хориглох тухай ажилчдад мэдээлэл өгөх, сургалт зохион байгуулах	Уурхайн ажилчид	Сургалтын зардлаар			2025 онд
23.	Уурхайн ухмал, карьерт амьтан унаж үхэх, гэмтэх	Нөхөн сэргээлтийг богино хугацаанд хийх, боломжгүй тохиолдолд хайс, хашлага хийх	Төслийн талбайд	Сургалтын зардлаар			2025 онд
НИЙТ (мян.төг)						1 140,0	

6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Монгол улсын ерөнхийлөгчийн 2021 оны 10 дугаар сарын 04-ний өдрийн 58 дугаар зарлигаар Эх дэлхий, байгаль орчноо хайрлан зохицон амьдрах Монгол уламжлал, зан заншлаа эрхэмлэн, дэлхийн уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөллийг бууруулах, ой, усны нөөцийг хамгаалж, нэмэгдүүлэх экологийн тэнцвэрт байдлыг хангах зорилгоор “Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөнийг санаачлан өрнүүлж байгаа билээ. Энэхүү хөдөлгөөний хүрээнд “Талст дисковери” ХХК нь ашиглалтын талбай доторх боломжтой газруудад мод тарих, ногоон байгууламж байгуулахаар төлөвлөн энэхүү бүлэгт орууллаа. Ногоон байгууламж хийх боломжтой талбайнуудад уурхайн кемпийн ойр орчим, уурхайн ухшаас хойш 1 км-ийн зайд байрлах талбайг эхний ээлжид сонгон авч ашиглалтын эхний 2 жилийн хугацаанд нийт 2.4 га талбайд ногоон байгууламж байгуулахаар төлөвлөв.

Хүснэгт 6. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө

№	Нөхөн сэргээлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, мян.төг	Нийт зардал мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1.	Ногоон байгууламж	“Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд холбогдох төрийн байгууллагуудтай хамтран, газар заалган мод тарих	ш	500	10.0	500,0	2025 онд	MNS 5917:2008 MNS 5915 : 2008
2.	Нөхөн сэргээлтийн зардал	Техникийн нөхөн сэргээлт	га	0.7	Өөрийн техник ашиглана, ажилчдын хөлс цалингийн зардлаар тул шатахуун зардал тооцов.	5 600.0	2025 онд	
2025 оны төлөвлөгөөний нийт зардал							6 100,0	

7. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Уул уурхайн үйл ажиллагааны дараа нөхөн сэргээлтийг маш сайн хийсэн ч нөлөөлөл ямар нэг хэлбэрээр үлддэг. Тэрхүү нөлөөллийг бууруулах олон арга байдгийн нэг нь дүйцүүлэн хамгаалах үйл ажиллагаа юм.

Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээ гэдэг нь байгалийн газарзүйн тогтцын хувьд төсөөтэй газар нутгийг сонгон авч биологийн олон янз байдлыг хамгаалах, сайжруулахад чиглэсэн хамгааллын менежментийн багц арга хэмжээ юм. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээг хэрэгжүүлсний үр дүнд тухайн газрын биологийн олон янз байдал хэвийн нөхцөлөөс илүүтэйгээр сайжирсан байх нь дүйцүүлэн хамгааллын эцсийн үр дүн болно. Төлөвлөгөөг мэргэжлийн байгууллага ажиллуулахгүй уурхайн дарга болон байгаль орчны мэргэжилтэн төлөвлөн стратеги төлөвлөгөө боловсруулахаар тооцсон болно.

Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний хүрээ, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал Төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж
1	Бэлчээрийн усан хангамжийг сайжруулах	Шинэ худаг гаргах, одоо байгаа малчны худгийг сэргээн засварлах замаар шийдвэрлэх /санал авах/	Дорноговь аймгийн байгаль орчны газартай хамтран сонгосон талбайг	1	Үйл ажиллагааны зардлаар	Тухайн жилд
2	Биологийн олон янз байдлыг хамгаалах	Ховор, нэн ховор амьтдыг хамгаалахад хамтран ажиллах /санал авах/	“Их нарт”-ын БНГ	1	Үйл ажиллагааны зардлаар	Тухайн жилд

8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“Талст дисковери” ХХК-ны Дорноговь аймгийн Даланжаргалан сумын нутаг дэвсгэрт хэрэгжих Хөтөл-Улаан жоншны орд ашиглах төслийн талбайн үйлдвэрлэлийн болон эрчимтэй сөрөг нөлөөллийн бүсэд орших иргэд, айл өрхүүд байхгүй учир нүүлгэн суурьшуулах арга хэмжээний төлөвлөгөө боловсруулах шаардлагагүй гэж үзлээ.

9. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Уурхайн ашиглалтын талбай орчимд хийгдсэн судалгаагаар ямар нэгэн археологи, палеонтологийн олдвор бүртгэгдээгүй. Гэвч уурхайн газар шорооны ажлын явцад соёлын өв олдохыг үгүйсгэж болохгүй. Тиймээс уурхай үйл ажиллагааны явцад соёлын өв олдсон тохиолдолд соёлын өвийг хамгаалах тухай хуулийн 30.4-т заасны дагуу олдворыг илрүүлсэн өдрөөс хойш 30 хоногийн дотор сум, дүүргийн бүртгэл мэдээллийн санд заавал бүртгүүлнэ. Хэрэв уурхай ашиглалтын явцад соёлын өв илэрсэн олдсон тохиолдолд уурхайн үйл ажиллагааг түр зогсоон холбогдох мэргэжлийн байгууллагаар авран хамгаалах малтлага судалгааг хийлгэх нь зүйтэй.

Хүснэгт 7. Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Нөлөөлөлд өртөх түүх, соёлын өв	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Археологийн дурсгал	Хэрэв уурхайн үйл ажиллагааны үед Археологийн болон палеонтологийн ховор түүхийн дурсгалт олдворууд гарч ирвэл төрийн холбогдох байгууллагуудад заавал мэдэгдэх ёстой.	Уурхайн ашиглалтын нийт талбайн хэмжээнд	-	Тухайн үед нь шийдэх		Үйл ажиллагааны турш	Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль /2014 оны 05 сарын 15-ны өдрийн шинэчилсэн найруулга/, Бусад холбогдох салбарын яамнаас гаргасан дүрэм журмууд
2	Палеонтологийн дурсгал							
	Нийт					-		

10. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 8. Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө

№	Болзошгүй аюул, осол сөрөг нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хүрээ	Нэгжийн өртөг, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1.	Байгалийн гамшигт үзэгдлүүд	Эрх бүхий байгууллагаар Гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээг хийлгэх.	Төслийн үйл ажиллагааны үед	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах			2025 онд	Засгийн газрын 2018 оны 67 дугаар тогтоолын хавсралт Гамшгийн эрсдэлийн үнэлгээ хийх журам Гамшгаас хамгаалах тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/
2.		Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөг дараах тохиолдолд тодотгох. Үүнд: – Төлөвлөгөөний бүтэц агуулгад өөрчлөлт орсон тохиолдолд – Гамшгийн хор уршгийг арилгах арга хэмжээг хэрэгжүүлэх явцад илэрсэн дутагдал, сул талыг арилгах зорилгоор – Аюулт үзэгдэл, осол болон	Төслийн үйл ажиллагааны үед	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах			Шаардлага гарсан үед	Монгол улсын шадар сайдын 2018 оны 120 дугаар тушаалын 3 дугаар хавсралт Байгууллага аж ахуйн нэгжийн гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө боловсруулах заавар

№	Болзошгүй аюул, осол сөрөг нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хүрээ	Нэгжийн өртөг, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
3.		бусад шаардлагатай үед						
		ОБЕГ-ын мэдээ болон цаг агаарын станцын мэдээг тогтмол хянаж үйл ажиллагаанд харгалзан үзэж, болзошгүй аюулаас урьдчилан сэргийлэх сэрэмжлүүлэг мэдээ, дохиог хүмүүст дамжуулан анхааруулга өгч байх	Ажилчид болон орон нутгийн иргэд	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах			2025 он сар бүр	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/
4.	Газар хөдлөл	Орон нутгаас зохион байгуулах газар хөдлөлийн аюулын үед авах хариу арга хэмжээний төлөвлөгөөний талаарх мэдлэг өгөх сургалт хөтөлбөр болон турших дасгал сургуулилалтад ажилчдыг хамруулах,	Ажилчид	1 000.0	1	1 000.0	2025 онд	MNS 4968:2000 Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа. Эрүүл ахуй. Ерөнхий шаардлага. MNS 4969:2000 Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа. Эрүүл ахуйн сургалтын зохион байгуулалт үндсэн дүрэм MNS 5390:2004 Цахилгааны галын аюулгүй байдал. Ерөнхий шаардлага. MNS ISO 13688:2000 Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа

№	Болзошгүй аюул, осол сөрөг нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хүрээ	Нэгжийн өртөг, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
5.	Аянга цахилгаан	Хамгаалах газардуулгын байгууламж буюу тэглэлтийн стандартаар тогтоосон шаардлагыг ашиглалтын үед тогтмол шалгаж нийцүүлж байх	Эрчим хүчний байгууламж ,Шатахуун түгээх станц	-	-	-	2025 онд	эрүүл ахуй. Хамгаалалтын хувцас. Ерөнхий шаардлага. MNS 4970:2000 Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа. Өргөх, зөөх ачааны массын дээд хэмжээ. MNS 4992:2000 Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй.
6.		Цаг агаарын улирлын, сарын, 7 хоногийн, өдөр тутмын урьдчилсан мэдээнүүдийг төслийн үйл ажиллагаанд тогтмол ашиглах	Төслийн талбай	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах			2025 онд	
7.	Үер	Төслийн эзэмшил талбайг хаврын шар ус, хур бороо элбэгтэй үед үерт автахгаас сэргийлж ус зайлуулах суваг хоолой, даланг технологийн дагуу мэргэжлийн	Төслийн талбай	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах			2025 онд	

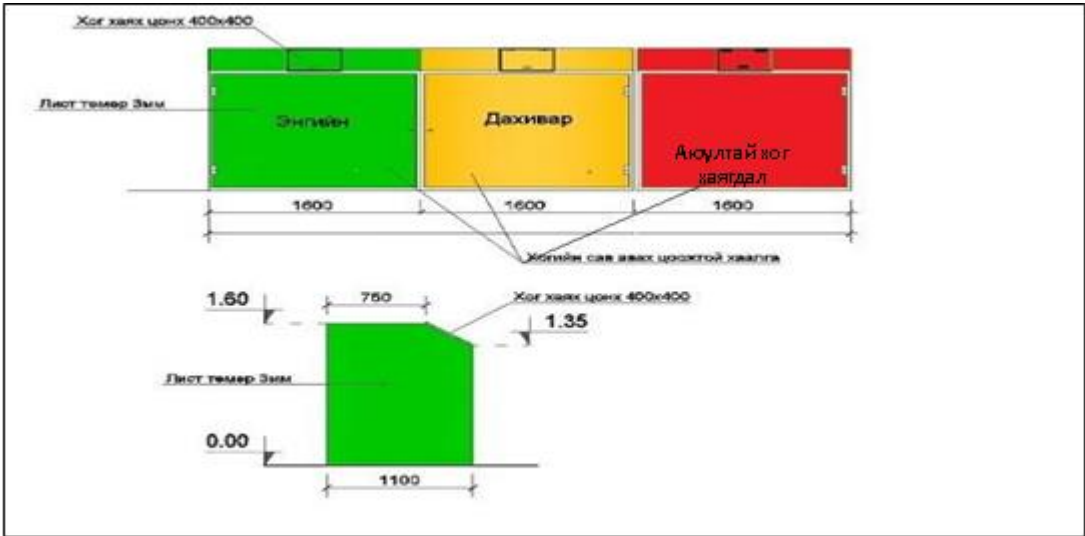
№	Болзошгүй аюул, осол сөрөг нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хүрээ	Нэгжийн өртөг, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
		байгууллагаар хийлгэх						
8.	Гал түймэр	Галын аюулын талаар анхааруулга самбарыг эзэмшлийн объект бүрд онцлогийг нь тусган тавих. Гал унтраах багаж хэрэгслийн иж бүрдлийг бэлэн байлгах.	Төслийн талбай		Үйл ажиллагааны зардалд тусгах		2025 онд	
9.	Халдварт өвчин	Хоолны газрын эрүүл ахуйг сахиулах, ажилчдыг хувийн эрүүл ахуйн дадал зуршлыг хэвшүүлэх сургалт зохион байгуулах	Төслийн ажилчид		Үйл ажиллагааны зардалд тусгах		2025 онд	
10.	Үйл ажиллагааны осол гэмтэл	Ажилчдыг хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэгслээр хангах	Төслийн ажилчид		Үйл ажиллагааны зардалд тусгах		2025 онд	
11.		Бүх ажилчдад хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны зааварчилгаа өгөх,	Төслийн ажилчид		ХАБ мэргэжилтэн уурхайн даргын цалингийн зардлаар		2025 онд	

№	Болзошгүй аюул, осол сөрөг нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хүрээ	Нэгжийн өртөг, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
12.		Анхны тусламжийн эмийн сан байршуулах	Ажилчдын байр	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах			2025 онд	
13.	Автомашинны осол	Замын хөдөлгөөний аюулгүйн дүрмийг мөрдөөгүй тохиолдолд жолоочид авах арга хэмжээний тухай бодлого боловсруулж, хэрэгжилтийг хангаж ажиллах	Тээврийн хүнд машин механизм болон тээврийн хэрэгслүүд	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах			2025 онд	
2025 оны осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал					1000,0			

11. ХОГ, ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Ахуйн хог хаягдлыг (цаас, баглаа боодлын хайрцаг, хуванцар сав, металл, төмөр, шил, нийлэг материал г.м) ангилан түр хадгалах хогийн саванд цуглуулна. Ахуйн болон бусад хатуу хог хаягдлыг ангилсны дараагаар дахин ашиглах хатуу хог хаягдлыг тээвэрлэн хоёрдогч түүхий эд авдаг төвлөрсөн цэгт тушаана. Ашигласан тосыг битүүмжлэл сайтай саванд цуглуулан дахин боловсруулах үйлдвэрт тээвэрлэн хүргэнэ. Бусад хатуу хог хаягдлыг ялган, зориулалтын саванд цуглуулан, тусгайлан тоноглогдсон тээврийн хэрэгслээр зөөж тогтоосон цэгт хаяна. Хаягдал зайлуулах нүх/савыг сард нэгээс доошгүй удаа ариутгах ба бие засах газар, шүршүүрийг өдөр бүр цэвэрлэж, ариутгана. Төсөл хэрэгжиж дууссаны дараагаар бохир усны нүх, сав, бие засах газрыг ариутган булж тэгшлэн нөхөн сэргээнэ. Ажилчдын хариуцлагагүй байдал, машин техникийн эвдрэл гэмтэл зэргээс хөрсөнд нефтийн бүтээгдэхүүн алдагдсан тохиолдолд бохирдсон хөрсийг хуулан авч, тусгаарлагч гадаргуу дээр овоолон, 18-22%-ийн хлорт уусмалаар бороожуулж, нефтийн бүтээгдэхүүний агуулга 0.07 мг/кг-аас ихгүй, 4 этилт хар тугалганы хэмжээг 0.05 мг/кг-аас ихгүй байх нөхцөлийг хангасан тохиолдолд буцаан байршуулна. Монгол улсад хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа Хог хаягдлын тухай хууль, Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль болон эдгээртэй нийцүүлэн гаргасан хууль тогтоомжийн бусад актуудаар зохицуулагдаж байна. Энэхүү төслийн хүрээнд хайлуур жонш олборлох явцад төсөл хэрэгжүүлэгч дараах эрх эдэлж үүрэг хүлээнэ.

- Хог хаягдлын талаар мэргэжлийн байгууллагаас арга зүйн туслалцаа, зөвлөгөө авах;
- Хог хаягдлыг дахин боловсруулах арга технологийг нэвтрүүлэх;
- Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний төрлөөс хамаарч хог хаягдлыг төрөлжүүлж, хог хаягдал хадгалах түр цэгт ангилан хаях, хог хаягдлын талаарх мэдээллийг төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллагад үнэн зөв мэдээлэх;
- Хог хаягдлын талаарх дүрэм, журам, стандартын шаардлагыг хангаж ажиллах;
- Хог хаягдлыг ангилан хаях талаар зохих мэдлэгийг ажилтандаа эзэмшүүлж, аюулгүй ажиллагааны шаардлагыг хангаж ажиллах;
- Хог хаягдал цуглуулах, тээвэрлэх эрх авсан иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагатай гэрээ байгуулан биелэлтийг хангаж ажиллах;
- Аюултай хог хаягдлыг бусад төрлийн хог хаягдалтай хамт тээвэрлэхгүй байх;
- Хог хаягдлыг зориулалтын саванд хийж, зориулалтын хогийн цэгт хаях;
- Ил задгай хог хаягдал шатаахгүй байх;
- Аюултай хог хаягдлыг аюултай хог хаягдлын төвлөрсөн байгууламж, эсхүл тогтоосон тусгай цэгт устгах болон хуульд заасан бусад эрх, үүрэг

Зураг 4. Хог хаягдлын цэгийн шийдэл

Төслийн талбайд байгуулах Хог хаягдлын цэгийг Зураг 7-д заасны дагуу битүүмжлэлтэй, цоожтой лист төмрөөр хийгдсэн байхаар хийх боломжтой ба хог хаягдлыг энгийн, дахивар, аюултай хог хаягдал зэрэг 3 ангилан ялгах нь зүйтэй.

Хүснэгт 9. Ангилан ялгах хог хаягдлууд

Энгийн хог хаягдал	Дахивар хог хаягдал	Аюултай хог хаягдал
✓ Хоолны үлдэгдэл; ✓ Хүнсний ногоо, жимсний хальс, үлдэгдэл; ✓ Яс; ✓ Хэрэглэсэн хүнсний тос ✓ Аюултай болон дахин боловсруулах хог хаягдлаас бусад хог хаягдал	✓ Цаас /хэт бохирдоогүй сонин, сэтгүүл, дэвтэр, бичгийн цаас,төрөл бүрийн боодлын цаас,картон цаас, сүү, жүүсний тетрапак савлагаа/ ✓ Хуванцар /төрөл бүрийн ус,ундааны хуванцар сав, 0,025 мм-ээс дээш зузаантай гялгар уут, баглаа боодол кетчуп, ургамлын тос, бие угаагч шингэн, шампунь, угаалгын шингэний хуванцар сав, гм/	Аюултай хог хаягдал гэж амьтан, ургамлыг өвчлүүлэх, гэмтээх, тэдгээрийн үр удамд хор хөнөөл учруулах болон байгаль орчны хэвийн төлөв байдалд сөрөг нөлөөтэй хортой, идэмхий, исэлдүүлэгч, шатамхай, дэлбэрэх хог хаягдлыг хэлнэ. Иймд төслийн талбайн машин засварын цехийн үйл ажиллагаанаас гарч буй нефть болон газрын тосны
	✓ Хөнгөн цагаан, төмөр, метал, зэс, гууль, тэдгээрээр хийсэн зүйл; ✓ Шил /хүнсний болон бүх төрлийн шилэн сав, шилэн эдлэл/; ✓ Лааз; ✓ Мод, модон эдлэлийн хаягдал; ✓ Хувцас, даавуун эдлэл; ☐ Савхи, резин; ☐ Өвс, мод.	бүтээгдэхүүн агуулж буй сав, савны цэвэрлэгээнд ашигласан цэвэрлэгээний материал, тос тосон бүтээгдэхүүн агуулж буй савны хаягдлыг энэ цэгт төвлөрүүлж Хог хаягдал тээвэрлэх машинд ачуулж тусгай цэгт хүргүүлнэ.

Хүснэгт 10. Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн өртөг, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
1.	Ахуйн	Ангилан ялгалттай хогийн савуудыг засварлах, будах	Төслийн талбай	ш	10,0	10	100,0	2025 онд	Хог хаягдлын тухай хууль; MNS 5344 : 2011 Ахуйн хог хаягдлыг тээвэрлэхэд тавих ерөнхий шаардлага; Засгийн газрын 2018 оны 116 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралт. Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах, устгах болон бүртгэх, тайлагнах журам, Төв аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлын 2019 оны 12 дугаар сарын 04-ний өдрийн 9/8 дугаар тогтоолоор баталсан “Энгийн хог хаягдлыг цэвэрлэх, ангилах, цуглуулах, тээвэрлэх, дахин боловсруулах,
2.		Хог хаягдлыг дахин боловсруулах, ашиглах үндэсний компаниудтай хамтран ажиллаж, хог хаягдлын хэмжээг бууруулах	Төслийн хүрээнд	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах					
3.		Хог хаягдал түр хадгалах цэг орчимд тогтмол ариутгал, цэвэрлэгээ хийх	Хог хаягдал хадгалах түр цэг	Удаа	100,0	4	400,0	2025 онд	
4.		Хог хаягдлыг ангилан ялгаж, гэрээт ААН-ээр төслийн талбайгаас тогтмол зөөвөрлүүлэх	Төслийн талбай	тн	Үйл ажиллагааны зардлаар			2025 онд	
5.		Ажилчдад болон тээврийн жолооч нарт хог хаягдлаа бууруулах, ангилан ялгах талаар дадал зуршил эзэмшүүлэх сургалт орох, мэдээллийн самбарт мэдээлэл байршуулах	Төслийн ажилчдад	ш	Сургалтын зардлаар			2025 онд	

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн өртөг, мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах стандарт, аргачлал
6.		Төслийн талбай орчмын эргэн тойронд 50 м зайд цэвэрлэгээ хийх	Төслийн талбай орчмын 50 м	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах				2025 онд	сэргээн ашиглах, устгах, булшлах журам”
7.	Аюултай	Засвар, хяналтын ажлын үеэр хэрэглэсэн тос тосолгооны сав, цэвэрлэгээний бодис, эд анги дугуй зэргийг хог хаягдлыг ангилан ялгах журмын дагуу түр хадгалан, тусгай зөвшөөрөл бүхий байгууллагад өгөх	Төслийн талбай	Удаа	Гэрээнд заасан дүнгээр	2	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах	2025 онд	
9.									
2025 ОНЫ ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ НИЙТ ЗАРДАЛ									500,0

12. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь байгаль хамгаалах төлөвлөгөө, орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрөөс бүрдэх бөгөөд орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрт төслийн үйл ажиллагааны улмаас байгаль орчны төлөв байдалд үзүүлж байгаа өөрчлөлтийг хянах, шинжилгээ хийх, үр дүнг тайлагнах, түүнийг хэрэгжүүлэх арга хэлбэр, шаардагдах хөрөнгө, зардал, хугацааг тодорхойлон тусгахаар хуульчлагдсан байна. Хуулийн дээрх заалтыг удирдлага болгон төсөл хэрэгжүүлэх явцад “Өгөөж Их Орд” ХХК-аас байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ болон байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөнд тусгасан сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ, тухайн орчинд төслийн үйл ажиллагаанаас шалтгаалан гарсан өөрчлөлтүүдийг тодорхойлох, хянах зорилгоор зайлшгүй хянаж байх үзүүлэлтүүд, түүний тодорхойлолт, хуваарь, баримтлах стандарт, аргачлал, зардлыг тодорхойлон Байгаль орчин ногоон хөгжлийн яамны сайдын 2014 оны 04-дүгээр сарын 10-ны өдрийн А-117 дугаар тушаалаар батлагдсан “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”, “Байгаль орчны стратегийн болон хуримтлах нөлөөллийн үнэлгээ хийх аргачлал”-ийн 4-р хэсэг болох Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах аргачлалд заасны дагуу байгалийн бүрдэл тус бүрээр энэхүү орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг (ОХШХ) боловсруулав.

Хүснэгт 11. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналт шинжилгээ хийх байршил	Хугацаа ба давтамж	Шаардагдах зардал (мян.төг)	Баримтлах арга, аргачлал, стандарт, шаардлагууд
Агаарын чанар					
1.	Агаарт хаягдах түгээмэл бохирдуулагчид(NO ₂ , SO ₂ , CO)-ын агууламжид хяналт тавих, мэргэжлийн байгууллагаар шинжилгээ хийлгэх	Уурхайн орчим дахь агаар бохирдуулагчийн тархалтыг гаргахад төлөөлөх чадвартай нийт 1 цэгт (уурхайн олборлолтын талбай, овоолго, дотоод тээврийн зам, уурхайн тосгон)	Жилд 2 удаа	Зөөврийн хэмжилтийн багаж авсан тул ажилчдын цалингийн зардлаар тооцно.	❖ MNS 4585: 2016 Агаарын чанар техникийн ерөнхий шаардлага ❖ MNS 3384:1982 Сорьц авахад тавих ерөнхий шаардлага ❖ MNS 5002:2000 Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй. Шуугианы норм, аюулгүй ажиллагааны ерөнхий шаардлага ❖ MNS ISO 226:2003 Дуу чимээ- хэвийн норм, түвшний хэмжээ
2.	Агаарын тоос, тоосонцрын (TSP, PM ₁₀ , PM _{2.5}) шинжилгээг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх				
3.	Дуу шуугиан, чичиргээ				
Усны хяналт шинжилгээ					

4.	Усны ерөнхий химийн шинжилгээ, физик хими, нянгийн бүрэн шинжилгээ,	Уурхай ашиглалтын худаг-1, уурхайн шүүрлийн ус-1	Жилд 1 удаа	120.0	❖ MNS 0900: 2018, Ундны усны, эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ ❖ MNS 6148:2010 Газрын доорх ус бохирдуулагч бодис, элементийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ стандарт MNS 4943:2008 Хүрээлэн буй орчинд нийлүүлэх цэвэршүүлсэн бохир ус. Ерөнхий шаардлага ❖ MNS ISO 10523-2:2003 pH тодорхойлох ❖ MNS ISO 4889-99 Цахилгаан дамжуулах чанар тодорхойлох ❖ MNS ISO 6059:2005 Хатуулаг тодорхойлох ❖ MNS ISO 2572-99 Кальци тодорхойлох ❖ MNS ISO 9297:2005 Хлорид, тодорхойлох ❖ MNS 4425:97 Гидрокарбонат тодорхойлох тавих хяналт
5.	Усны хүнд металлын шинжилгээ	Уурхай ашиглалтын худаг-1, Уурхайн шүүрлийн ус	Жилд 1 удаа		
6.	Септик танк ашиглан цэвэршүүлсэн усны биологийн хэрэгцээт хүчилтөрөгч болон химийн хэрэгцээт хүчилтөрөгч	Цэвэршүүлсэн ус	Жилд 1 удаа		
Хөрсний бохирдол					
7.	Хөрсний үржил шимийн үзүүлэлт (pH, ялзмаг, карбонат, Ca2+ Mg2+, K2O, P2O5) механик бүрэлдэхүүн, хүнд металлууд Cr, Pb, Cd,Ni Zn	Шимт хөрсний овоолго -1, хөрсний овоолго-1, ажилчдын тосгон-1, засварын газрын гадна-1 нийт 4 цэгт хөрсний хяналт мониторингийг хийнэ.	Жилд 1 удаа	(4цэг*35)*1 Нийт: 140.0	❖ MNS 5850:2019 Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ❖ MNS 3310:91, Хөрсний агрохимийн үзүүлэлтүүдийг тодорхойлох ❖ MNS 3298:1990 хөрсний шинжилгээний дээж авах ерөнхий шаардлага ❖ MNS 3307:91, хөрсний химийн элементүүдийн нийт хэмжээг тодорхойлох арга ❖ MNS ISO 10390, Хөрсний чанар. pH тодорхойлох ❖ MNS 4006:1988, Хөдөлгөөнт фосфор, калийг тодорхойлох ❖ MNS 2143:2000, Хөрсний физик шинж чанарыг тодорхойлох арга
Амьтны аймаг					
8.	Туруутан амьтдын байршил нутаг, тоо толгой, шилжилт хөдөлгөөн, мөлхөгчдийн нягтшил, зүйлийн	Төслийн талбайн болон ойр орчмын өндөрлөг цэгүүдэд	2 Жилд 1 удаа	500.0	Биологийн хүрээлэнгийн баталсан арга зүй

	бүрдэл, мэрэгчдийн нягтшил зэргийг тогтоох				
Ургамлын аймаг					
9.	Ургамлан нөмрөгийн бүрхэц, ургамлын зүйлийн тоо, бүлгэмдэлд эзлэх хувь зэргээр мониторинг судалгаа хийх	Орчны бохирдолд өртөж болзошгүй цэг болон алслагдсан цэгүүд, төслийн гадна талбай	2 Жилд 1 удаа	Ашиглалтын зардлаар	Батлагдсан арга зүйн дагуу
2025 оны орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлэх ажлын нийт зардал					760,0

13. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хайлуур жоншны орд ашиглах төслийн явцад байгаль хамгаалах, сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгахтай холбоотой арга хэмжээг тухай бүрд авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай. Төслийн үйл ажиллагаа эхлэхээс өмнө холбогдох мэргэжлийн байгууллагаар Газрын чанарын улсын хянан баталгааг хийлгэх шаардлагатай.

Төслийн хэрэгжилтийн үед авч хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын асуудал ихээхэн чухал үүрэгтэй юм. Удирдлага зохион байгуулалтын менежментийг дараах чиглэлд хандуулан төлөвлөгөөндөө тусгах нь зүйтэй.

- Байгаль орчны асуудал хариуцаж ажиллах ажилтан албан хаагч, түүний үүрэг хариуцлага
- Байгаль орчны чиглэлээр орон нутгийн иргэд, олон нийттэй хамтран ажиллах ажлын чиглэл
- Ажилтан албан хаагчдын дунд зохион байгуулах сургалт, танилцуулгын ажил, мэдээллийн самбар
- Хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны чиглэлээр хийгдэх ажил
- Байгаль орчин хамгааллын чиглэлээр хийгдэх хяналт, шалгалтын хуваарь, бүртгэл хөтлөх, түүнийг хариуцах үүрэг хариуцлагын систем
- Байгаль орчин хамгааллын чиглэлээр бусад байгууллагатай хамтран ажиллах ажлын төлөвлөгөө, хуваарь
- Байгаль орчин хамгааллын чиглэлээр хийгдэх ажлын төсөв санхүүгийн зохицуулалт

Эдгээр ажлуудыг хариуцан гүйцэтгэх байгаль орчны мэргэжилтэн ажиллуулах Удирдлага зохион байгуулалтын чиглэлээр: Төсөл хэрэгжүүлэгч нь жил бүр байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөг боловсруулж батлуулан, хэрэгжилтийг ханган ажиллах, жилийн эцэст БОМТ-ний хэрэгжилтийг аймгийн БОГ-аар дүгнүүлэх, оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах, хэлэлцүүлэх ажлыг зохион байгуулах, Онцгой байдлын газар /ОБГ/, зэрэг байгууллагуудаар төслийн үйл ажиллагаанд хяналт тавиулж, хамтран ажилчдынхаа дунд галын аюулгүй ажиллагаа, хөдөлмөр хамгааллын сургалтуудыг зохион байгуулах, осол эрсдэлээс хамгаалах ажлыг зохион байгуулах шаардлагатай.

Хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагаа, ажиллагсдын эрүүл мэндийг хамгаалах ажлууд: Төслийн ажилчид, албан хаагчдыг үр бүтээлтэй, осол авааргүй ажиллуулах тулд Хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны арга хэмжээг цаг тухай төлөвлөн, ажиллагсдад улирал бүр зааварчилгаа өгүүлэх, үе шаттайгаар хянан шалгах арга хэмжээнүүдийг өөртөө багтаасан Компанийн Хөдөлмөр Хамгаалал, Аюулгүй Ажиллагааны (ХХАА) системийг бий болгож түүн дээр үндэслэн, олон улсын болон Монгол улсын холбогдох хууль тогтоомжуудын шаардлагуудад нийцсэн журам стандартуудыг харьяалагдах байгууллагуудтай хамтран боловсруулж, батлуулан (Монгол улсын засгийн газраас 2005 онд баталсан ХХАА, эрүүл ахуйн орчныг сайжруулах үндэсний хөтөлбөрийн 2.1.4, 2.1.6 заалтад тулгуурлан) мөрдөж ажиллах нь төсөл хэрэгжүүлэгчийн үүрэг юм.

Төсөл хэрэгжүүлэгч нь жил бүр ажилчдад ажлын байрны онцлог тус бүрд нийцсэн ажлын хувцас хэрэгслийг олгох, хортой нөхцөлд ажилладаг ажилтанд хор саармагжуулах бүтээгдэхүүнийг ажлын байранд тогтмол олгох, жил бүр эрүүл мэндийн төвтэй хамтран нийт ажиллагсдаа эрүүл мэндийн үзлэг шинжилгээнд хамруулан, нарийн мэргэжлийн эмч нараар ажил, мэргэжлийн онцлогоос шалтгаалсан өвчлөлөөс

урьдчилан сэргийлэх сургалт, зөвлөгөө өгүүлэх, шаардлагатай тохиолдолд ажилтнуудыг амбулаториор эмчилгээнд хамруулах, машин тоног төхөөрөмж дээр ажиллах аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг байрлуулж, ажилд гарахын өмнө ажиллагсдад аюулгүй ажиллагааны зааварчилгааг өгөх, ажлын байранд яаралтай үед хэрэглэх түргэн тусламжийн багаж хэрэгсэл, эм тариа бэлтгэх ажлуудыг төлөвлөхөө.

Хүснэгт 12. Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Нэгжийн өртөг	Нийт зардал	Хэрэгжүүлэх хуваарь
1	Байгаль орчны удирдлага зохион байгуулалтын арга хэлбэрийг үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэх чиглэлээр үүрэг хариуцлагын дотоод журам боловсруулж мөрдөх	Уурхайн дотоод төлөвлөлтөөр		2025 онд
2	Байгаль орчныг хамгаалах, үйлдвэрлэлийн осол, гал түймэр, усны аюул мэтийн гэнэтийн ослоос урьдчилан сэргийлэх, осол гарсан тохиолдолд шуурхай хэрэгжүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулах талаар 1 жилд 2 удаа сургалт, сурталчилгааны ажлыг мэргэжлийн байгууллага хүмүүстэй хамтран зохион байгуулах	Осол эрсдэлийн МТ-нд тусгагдсан		2025 онд
3	Уурхайн ажилчдыг хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэгслээр бүрэн хангах	Осол эрсдэлийн МТ-нд тусгагдсан		2025 онд
4	Ажиллагсдыг эрүүл мэндийн үзлэгт тогтмол оруулах. Ажилчдыг ажлын онцлогоос хамааруулан хувь хүний хамгаалалтын хэрэгслээр тогтмол хангах, Хордлого тайлах хүнс, эмээр хангаж байх	Уурхайн дотоод төлөвлөлтөөр		2025 онд
5	Галын аюулаас хамгаалах хэрэгсэл, эрүүл ахуйн хэрэгслээр хангах	Уурхайн дотоод төлөвлөлтөөр		2025 онд
6	Байгаль хамгаалах талаар хийсэн ажлуудын жил бүрийн тайланг БОАЖЯ болон Өмнөговь аймгийн ЗДТГ-т хүргүүлэх	Уурхайн дотоод төлөвлөлтөөр		2025 онд
7	Байгаль хамгаалахад орон нутгийн иргэдийн оролцоог идэвхжүүлэх, сургалт аян, уулзалт зөвлөгөөг жил бүр зохион байгуулах, тэдний санал зөвлөмжийг БОМТ-г хэрэгжүүлэх ажилд тусгах	Уурхайн дотоод төлөвлөлтөөр		2025 онд
9	Тусгай зөвшөөрөлтэй талбайд газрын төлөв байдлын чанарын улсын хянан баталгааг тогтоосон хугацаанд эрх бүхий байгууллагаар хийлгэж байх	Уурхайн дотоод төлөвлөлтөөр		2025 онд
2025 оны удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөөний нийт зардал		0,0		

14. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 13. Тухайн жилийн байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө

№	БОМТ, БОМТ-ний хэрэгжилтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, төг	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан/ажилтан	Зохион байгуулах газар
	1	2	3	4	5	6	7
1.	Байгаль Уур Амьсгалын Өөрчлөлтийн яам яам	БОМТ-ний хэрэгжилтийн тайланг төлөвлөгөөнд тусгасан арга хэмжээний дагуу гаргаж, дараа оны БОМТ-ний төсөлтэй хамтатган ерөнхий үнэлгээ хийсэн байгууллагад хүргүүлнэ	Тухайн жил төлөвлөсөн ажлаа хэрхэн гүйцэтгэсэн түүний үр дүнг өгүүлбэрээр илэрхийлсэн текст байна. Тухайн текст нь ажлын гүйцэтгэл, үр дүнтэй холбоотой фото зургаар баталгаажсан байна	Жил бүрийн 12 дугаар сарын 01-ээс өмнө	Үйл ажиллагааны зардалд тусгах	Удирдлага болон Байгаль орчны мэргэжилтэн Байгаль орчны мэргэжилтэн болон ХАБЭА	Улаанбаатар хот
2.	Дорноговь аймгийн байгаль орчны газар	Тайлангийн эх хувь болон цахим хэлбэрээр албан бичгийн хамт		Жил бүрийн 11 дүгээр сарын 01-ээс өмнө			Дорноговь аймаг